

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Andra Kammaren. N:o 19.

Tisdagen den 12 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Upplästes nedanintagna två protokoll:

1:o. År 1889 den 11 mars sammanträdde kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i riksbanken jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit utsedde till

ordförande:

Grefve Lewenhaupt, Carl Magnus Casimir, f. d. kapten med 48 röster;

öfrige fullmäktige:

Herr Arnberg, Johan Wolter, filosofie doktor	med 47 röster.
” von Ehrenheim, Pehr Jakob, f. d. statsråd	” 47 ”
Friherre Fock, Alfred Henrik Eduard, kansliråd	” 47 ”
Herr Richter, Fredrik, sekreterare	” 47 ”
” Törnebladh, Henrik Ragnar, lektor	” 47 ”
” Larsson, Liss Olof, riksdagsman.....	” 26 ”

suppleanter:

Herr Westman, Carl Claës Abraham Gother, kamrerare med 48 röster.	
” Mallmin, Lars Peter, riksdagsman	” 46 ”
” Lund, Fredrik Magnus, riksdagsman	” 45 ”

År 1889 den 11 mars sammanträdde kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit utsedde till

ordförande:

Friherre Åkerhielm, Johan Gustaf Nils Samuel, öfverste-
kammarjunkare med 48 röster.

öfrige fullmäktige:

Herr Anderson, Frans Albert, generaldirektör	med 48 röster.
” Boström, Erik Gustaf, riksdagsman	” 48 ”
Friherre Nordenfalk, Johan, godsegare	” 48 ”
Herr Samzelius, Per, statskommissarie.....	” 48 ”
” Sederholm, Edvard, riksdagsman	” 48 ”
” Wersäll, Claes Richard, kapten vid kongl. svea artilleriregemente	” 48 ”

suppleanter:

Herr Höglund, Otto Magnus, grosshandlare	med 47 röster.
” Olsson, Nils i Ättersta, f. d. riksdagsman.....	” 46 ”
” Liljesköld, Erik Wilhelm, kamrerare.....	” 45 ”

Jemte det protokollen lades till handlingarne, beslöt Kammaren, att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af protokollet om de sålunda försiggångna valen underrättas för afgifvande af förslag till såväl förordnanden för de valde som skrifvelse till Kongl. Maj:t med anmälan om de förrättade valen.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, herr fabrikören och riddaren C. Th. Svanberg, är genom sjukdom — Euterocalitis — tills vidare hindrad att infinna sig vid kammarens sammanträden, varder på heder och samvete intygadt.

Stockholm den 12 mars 1889.

K. Kjerner.

Med. dokt.

§ 3.

Vid föredragning härnäst af herrar *K. Söderbloms* och *G. De Laval's* i nästföregående sammanträde bordlagda motion, n:o 180, begärdes ordet af

Herr Söderblom, hvilken yttrade: Som hos mig tvekan upp-

stått, huruvida denna min motion bör remitteras till ständigt eller tillfälligt utskott, anhåller jag att få återtaga densamma.

Häruti instämde herr *De Laval*.

Med bifall till den af motionärerne sålunda framställda begäran medgif kammaren, att ifrågavarande motion finge af dem återtagas.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

statsutskottets memorial n:o 28;

bevillningsutskottets betänkande n:o 5;

lagutskottets utlåtanden n:is 25 och 26;

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 15; samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 16 och 17.

§ 5.

Efter föredragning af ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 109, med delgifning af nämnde kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Konungen med anhållan att skottpenningar för björn måtte upphöra att af statsmedel utbetalas samt att skottpenningarne för varg måtte höjas, beslöt kammaren hänvisa detta ärende till behandling af sitt tillfälliga utskott n:o 3.

§ 6.

Anmälades och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nemligen

af bevillningsutskottet:

n:o 13, angående vilkoren för försäljning af bränvin; och

n:o 14, angående ny författning angående mantals- och skattskrifningarnes förrättande; samt

af lagutskottet:

n:o 15, med förslag till lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 1 § kyrkolagen;

n:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående behörighet för qvinna att inväljas i skolråd och fattigvårdsstyrelse; och

n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 38 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Carl Persson* i Stallerhult under åtta dagar från och med den 18 dennes.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, n:o 29, i anledning af Riksdagens år 1888 församlade revisorers berättelse, angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1887; och

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 18, i anledning af väckta motioner rörande kongl. stadgan angående fjerdingmän den 1 juni 1850.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,⁴⁸ e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Onsdagen den 13 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsråden m. m. *E. von Krusenstjerna* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående fortsättande och avslutande under år 1890 af arbetena på nya kasernetablissemment för Svea lifgarde och Andra lifgardet m. m.; angående utvidgning af södra skånska infanteriregementets mötesplats Refvinge; och med förslag till aflönande af en länsman i ett nybildadt distrikt inom Vesternorrlands län.

Dessa kongl. propositioner begärdes på bordet och bordlades till nästa sammanträde.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången: statsutskottets utlåtande n:o 29, och Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 18.

§ 4.

Upplästes ett till kammaren inkommet sjukbetyg, så lydande:

Att riksdagsmannen herr J. Smedberg i följd af sjukdom (bronchitis) under de närmaste dagarne är hindrad deltaga i Riksdagens sammanträden, intyggar på heder och samvete.

Stockholm den 12 mars 1889.

Edvard Sederholm.

Legit. läkare.

§ 5.

Föredrogs och bifölls bankoutskottets utlåtande n:o 7, med anledning af väckt motion om ett kreditiv åt jernkontoret till jernhandterings gagn.

§ 6.

Härefter företogs till behandling lagutskottets utlåtande n:o 24, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ecklesiastik boställsordning, dels ock väckta motioner, som beröra samma ämne. I en den 7 december sistlidet år till Riksdagen aflåten proposition hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga ett den Kongl. propositionen bilagdt förslag till ecklesiastik boställsordning.

Denna proposition hade af båda kamrarne hänvisats till lagutskottet.

I sammanhang med den föreliggande propositionen hade utskottet till behandling förehåft två särskilda, af Andra Kammaren till utskottet öfverlemnade motioner, n:o 85, afgifven af herr *A. P. Danielson*, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om ny ecklesiastik boställsordning, samt n:o 105, afgifven af herr *O. Jonsson* i Hof, med hvilken elfva andra ledamöter

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning m. m.*

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning m. m.
(Forts.)*

af kammaren instämt, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om ändrade bestämmelser rörande användningen af ecklesiastika boställsskogars afkastning.

Under *punkten 1* af föreliggande utlåtande hemstälde nu utskottet, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition för närvarande icke måtte af Riksdagen bifallas.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af utskottets ordförande, hr *Axel Bergström*.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lemnades ordet åt

Chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Wennerberg, hvilken yttrade: Det slut, till hvilket lagutskottet kommit i afseende på Kongl. Maj:ts proposition om ecklesiastik boställsordning, innehåller, att propositionen för närvarande icke må af Riksdagen bifallas. Mot detta lagutskottets beslut har dess ordförande anmält sin reservation och det, såsom mig tyckes, på synnerligen goda skäl. Det är nemligen, såsom en hvar af oss vet, i allmänhet en oformlighet att vare sig afslå eller bifalla en motion eller en proposition utan föregående pröfning af vederbörande utskott. Här synes tydligt af lagutskottets utlåtande, att någon sådan pröfning icke försiggått; men lagutskottet har såsom skäl härför anfört, att, då tillika är ifrågasatt en beräkning, huru vida icke den skyldighet, som åligger presterskap och församling att bygga och underhålla de ecklesiastika boställenas hus, skulle kunna lämpligen öfverflyttas till kassor, som för detta ändamål skulle bildas, lagutskottet anser sig behöfva denna utredning för att derefter pröfva ärendet, hvilket icke skulle kunna ske förut. Då denna utredning icke föreligger, finner lagutskottet just i detta förhållande ett skäl för att uppskjuta frågan. Ett uppskjutande af frågan går emellertid af formella skäl icke an, och därför har utskottet valt ett sätt, som icke är alldeles ovanligt, nemligen att föreslå, att den aflemnade propositionen icke bör "för närvarande" bifallas.

Hvilket kammarens beslut än må blifva, vill jag redan nu för min del hafva sagdt, att, om lagutskottets hemställan här antages och så vida jag vidare har med saken att göra, den icke dermed är fallen, utan skall inom så kort tid som möjligt och sådan den nu i särskildt tryck här föreligger i hop med en dylik utredning blifva till kammarens pröfning öfverlemnad.

Jag upprepar, hvad jag nyss har sagt, att den reservation, som af utskottets ordförande blifvit afgifven, är fullt befogad.

Vidare anförde

Herr Edelstam: Då Rikets ständer 1863 och Riksdagen sedermera 1876 till Kongl. Maj:t ingått med underdånig framställning, att Kongl. Maj:t ville framlägga förslag till ecklesiastik boställsordning och då lagutskottet i sitt utlåtande medgifver, att den nuvarande lagstiftningen är "bristfällig", synes det mig ganska besynnerligt, att lagutskottet, på sätt som skett, hemstält, att den kongl. propositionen

för närvarande icke må af Riksdagen bifallas. Såsom reservanten i lagutskottet framhållit, skulle i afvaktan å den anbefalda utredningen sannolikt en ganska lång tid förflyta, innan en ny boställsordning komma till stånd. Men under tiden antager jag, att många boställen komma att behöfva förses med nya boställshus och uthus. Det nu framlagda förslaget till ecklesiastik boställsordning bestämmer dock icke blott hvilka och hurudana hus skola byggas, utan det innehåller äfven åtskilliga andra vilkor, under hvilka boställsinnehafvaren skulle sköta och vårda sitt boställe. Men om denna fråga skulle under en längre tid uppskjutas, fruktar jag, att deraf skulle föränledas ganska sorgliga följder för sjelfva boställena. Det är äfven att antaga, att, i den händelse först i en aflägsen framtid byggnadskassorna skulle kunna blifva nog kraftiga att fylla sitt ändamål, det ändock skulle blifva nödvändigt för församlingarne och boställsinnehafvarne att, innan dessa kassor öfvertaga deras underhålls- och byggnadsskyldighet, försätta alla boställshus i fullgodt och tidsenligt skick. Under sådana förhållanden får jag för min del hemställa om återremiss till lagutskottet af denna punkt i betänkandet.

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning m. m.
(Forts.)*

Herr Danielson: Herr talman, mine herrar! Då jag afgifvit en motion i denna fråga, har jag velat begära ordet för att säga att med det slut, hvartill utskottet kommit, är jag som motionär fullt belåten. Jag har med min motion ingenting annat afsatt, än att denna fråga, som kyrkomötet behandlat och redan afåtit en skrifvelse om, och som Kongl. Maj:t hänvisat till kammarkollegii utlåtande, måtte utredas först, innan Riksdagen derom fattar beslut. Och som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet i dag förklarar, att han vidhåller samma uppfattning, som han uttalade i kyrkomötet, och att han icke har något emot att Riksdagen för närvarande afböjer denna proposition, så vill jag hoppas, att kammaren måtte gilla en sådan uppfattning. Det förefaller mig också, som om utskottet skulle hafva erkänt önskvärdheten af en sådan utredning, och vi veta litet hvar huru nödvändigt det är att något i denna sak kommer att göras. Många och stora äro de svårigheter, som i många år varit och ännu äro rådande emellan församlingarne och deras kyrkoherdar med anledning af frågorna om underhållet och byggandet af boställena, så att, om man kunde få denna oreda afhjelpat och saken ordnad, tror jag att detta skulle vara en väsentlig vinst. Att dröja med afgörandet ett eller annat år tror jag icke heller har någon fara med sig. För min del anhåller jag således om bifall till utskottets förslag och jag ser i herr statsrådets yttrande ett uttalande, att frågan kommer att lösas inom kort tid, lösas väl och till allmän belåtenhet.

Herr Lilienberg: Hvad talaren på nyköpingsbanken anförde har icke öfvertygat mig, att icke den utredning, som Kongl. Maj:t anbefalt, skulle stå i samband med och inverka på föreliggande fråga. — Erfarenheten kan vara olika; men jag får säga att under den tid af 15 år, som jag varit landtdomare, har jag icke erfarit några svårare stridigheter mellan församling och presterskap i afseende på

Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning m. m.
(Forts.)

byggnad och underhåll af boställe, så att jag tror att man ganska väl kan dröja någon tid med ifrågavarande reform, när man nu väntat så länge. — På grund af hvad jag anfört och på de skäl, som utskottet framhållit anhåller jag således om bifall till utskottets betänkande i denna del.

Herr Metzén: Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet anmärkte, att en oformlighet blifvit af utskottet begången, då utskottet icke inlåtit sig på att pröfva föreliggande kongl. proposition. Utskottet har dock härför bjudit ganska goda skäl. Men det synes mig vara en ännu större oformlighet begången vid behandlingen af detta ärende, än den som nämndes af herr statsrådet, i det den kongl. propositionen kommit in till Riksdagen utan att ens vara *fullständigt utredd*; ty ingen kan väl gerna säga att det förevarande ärendet är af vederbörande tillräckligt utredt, då utredningen ännu i dag är beroende af kongl. kammarkollegii förberedande åtgärd.

På grund häraf och på grund i öfrigt af de skäl, som utskotts-
betänkandet innehåller, anhåller jag om bifall till utskottets hemställen i denna punkt.

Härmed var öfverläggningen slutad, och sedan herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställen.

Punkten 2.

Bifölls.

Punkten 3.

I denna punkt hemställde utskottet, att herr O. Jonssons ofvannöförmälda motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation emot utskottets hemställen hade anmälts af herrar *H. Andersson* i Nöbbelöf, *A. Göransson*, *P. Pehrson* i Törneryd, *A. Nilsson* i Rinkaby och *C. Persson* i Stallerhult, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka Riksdagen aflåtande af skrifvelse till Konungen med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes öfverlemna herr O. Jonssons motion till vederbörande myndighet, för att dess innehåll måtte komma under pröfning vid den behandling af ärendet i sin helhet, som, i händelse utskottets hemställen i punkten 1) af kamrarne godkändes, torde komma att företagas.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Såsom synes af utskotts-
betänkandet, har jag, jemte flera andra af utskottets ledamöter, ansett att utskottet bort varit i tillfälle att tillstyrka bifall till den motion, som i föreliggande ämne väckts af herr Olof Jonsson i Hof. Jag skall med några få ord anföra skälen för min åsigt.

Sedan motionären framhållit i sin motion, att en stor del församlingar, som sjelfve anskaffat hus för sitt presterskap, hade stora boställsskogar, hvarifrån genom afverkning rätt stora summor inflyta, men att församlingarne icke hafva den ringaste del af dessa inkomster, föreslår han "att Riksdagen behagade i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes undersöka, huru vida icke den del af behållna afkastningen ifrån de ecklesiastika boställenas skogar, som enligt nu gällande bestämmelser ingår till så väl presterskapets löneregleringsfond som de ecklesiastika boställenas skogsfond, kunde, utan att dragas ifrån den ena orten till den andra, för framtiden tillerkännas boställshafvarne och församlingarna, att af dem under lämplig kontroll förvaltas, för att användas till bestridande af kostnaderna för nybyggnad och underhåll af prestgårdarne samt, i mån af tillgång, jemväl till andra rent kyrkliga ändamål".

Att en stor del af de ecklesiastika boställena är af församlingarne sjelfva anskaffad, och såsom lönebidrag upplåten åt presterskapet, är ju erkändt, både af Kongl. Maj:t och af Riksdagen. I en till 1874 års Riksdag aflåten kongl. proposition rörande användningen af de medel, som inflöte genom försäljning af skog från ecklesiastika boställen finnes tydligt angifvet, att från dessa försäljningar skulle undantagas de, som egde rum från sådana boställen, som vore af den natur, att de blifvit af församlingarna sjelfva anskaffade. Men ehuru så angafs, så har icke någon utredning blifvit gjord, *hvilka* boställen som tillhörde församlingarne, utan dessa medel, som influtit genom skogsförsäljning från ecklesiastika boställen, hafva, från hvad håll de än kommit, alltid måst inlevereras till presterskapets löneregleringsfond och de ecklesiastika boställenas skogsfond.

Vid 1887 års senare riksdag väcktes inom denna kammare en motion derom, att annexförsamlingar skulle få samma rätt som moderförsamlingar i det hänseende, att de skulle få från sina prestbostälens skog taga nödigt virke till byggande och underhåll af annexkyrkor. Lagutskottet, som fick denna motion på sin lott att behandla, fann densamma icke kunna i så vidsträckt mån bifallas, utan hemställde om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om en utredning, huru vida annexförsamlingarne tillskjutit något belopp då boställena till presterskapet anskaffades. Detta förslag bifölls af Riksdagen, och skrifvelse afläts alltså till Kongl. Maj:t med anhållan, att en sådan utredning skulle försiggå. Denna fråga är nu under behandling af kammarkollegium. I här förevarande motion har framhållits, huru som det numera kan anses ådagalagdt, att församlingarne till allra största delen sjelfva anskaffat boställena till deras presterskap, samt att de enligt äldre lag till och med haft skyldighet att så göra. Således är det ju, som nämndt, erkändt både af Kongl. Maj:t och Riksdagen, att församlingarne sjelfva i de allra flesta fall anskaffat de ecklesiastika boställena.

När nu en utredning är anbefald så väl angående den motion jag nyss nämnde som ock i anledning af den skrifvelse, som senaste kyrkomöte till Kongl. Maj:t aflåtit, och hvari begärts en utredning huru vida de medel, som inflyta genom försäljning af skog från eckle-

*Angående
förslag till
ecklesiastik-
boställsord-
ning m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning m. m.
(Forts.)

siastika boställen kunde anvisas för andra ändamål än som hittills skett, så anser jag, att äfven herr Olof Jonssons motion bör komma under utredning och därför har jag, likasom fyra andra af utskottets ledamöter, reserverat mig mot utskottets afstyrkande utlåtande.

Af kongl. förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket den 29 juni 1866 synes, att en ordnad skogshushållning skall införas å alla ecklesiastika boställen. När denna ordning blifvit helt och hållet genomförd, så kommer en stor del, i vissa fall ända till hälften, af behållna afkastningen att tillfalla boställshafvaren, hvaremot det öfriga skall inlevereras till de tvenne fonder, som för detta ändamål äro bildade. Innan hushållningsplanen blef införd, hade presterna icke rätt att nyttja boställsskogarne annat än till hushöf, men med denna nya förordning hafva de tillskyndats en rätt betydlig inkomst från skogarne, under det församlingarne deremot bibehållits vid sin förutvarande, mindre rätt, att från dessa skogar endast få taga nödigt timmer och virke för byggnad och reparation af kyrka eller prestgård. Emellertid synes det mig, att, då åtskilliga prestboställens skogar lemna en ganska stor skörd eller afkastning, äfven församlingarna borde få någon andel deri. Det synes mig därför, att herr Olof Jonsson har rätt, då han föreslår, att församlingarna måtte tillerkännas en dylik andel. Och då det icke lär kunna bestridas, att församlingarna i de flesta fall sjelfva anskaffat sitt presterskaps boställen, anser jag, att en utredning vore af nöden, huruvida församlingarne kunde få någon andel i dessa boställens afkastning. Det är ock därför som jag nu går att yrka afslag å lagutskottets hemställan och bifall till herr Olof Jonssons motion.

Herr Lilienberg: Herr talman! Den af herr Olof Jonsson i Hof väckta motionen går ut derpå, att de medel, som för närvarande ingå till presterskapets löneregleringsfond och de ecklesiastika boställenas skogsfond, skulle för framtiden reserveras och tillkomma församlingarne. Så vidt som motionären dermed afsett, att dessa medel skulle användas till byggande och underhåll af prestgård, så till vida är frågan beroende af och ingår redan uti den utredning, som, efter hvad vi nu i dag hört, blifvit af Kongl. Maj:t beslutad. Ty det är att märka, att uti herr Danielsons vid kyrkomötet väckta motion, som är grunden och upphofvet till denna utredning, säges uttryckligen, att bidrag till byggande och underhåll af prestgård skulle lemnas ur löneregleringsfonden och de ecklesiastika boställenas skogsfond.

Men motionären har äfven afsett, att ur dessa fonder skulle kunna erhållas medel till "andra rent kyrkliga ändamål". I denna del har lagutskottet anmärkt, att motionären icke närmare angifvit hvad han åsyftat; och jag får säga, att hans framställning härutinnan är ofullständig i det han väl sagt, att medlen borde få användas under någon slags kontroll, men icke angifvit *huru* denna kontroll skulle vara beskaffad. Jag tror icke, att det kan vara rätt, att Riksdagen skrifer till Kongl. Maj:t utan att den så vidt möjligt angifver, hvad den åsyftar.

Men det finnes derjemte ett alldeles särskildt skäl, som gör, att jag tror, att herr Olof Jonssons motion icke, åtminstone ej för närvarande, bör af Riksdagen bifallas, och det är, att i statsverkspropositionen under sjunde hufvudtiteln af Kongl. Maj:t föreslagits, att en del af afkastningen från ecklesiastika boställens skogar skall användas till aflöning åt jägeristaten. Denna hufvudtitel har ännu icke inkommit från statsutskottet; och skulle nu Riksdagen besluta såsom herr Olof Jonsson föreslagit, så skulle Riksdagen dermed binda händerna på sig med afseende å pröfningen af sjunde hufvudtiteln.

På dessa skäl anhåller jag om bifall till lagutskottets förslag.

Herr Jonsson i Hof: I fall lagutskottet hade rätt i sin förmodan, att min motion innefattar ett ämne, som ovilkorligen faller inom området af den utredning, som redan är anbefald att verkställas rörande denna fråga, vore naturligtvis ingenting annat att här göra än att vara fullt belåten med det afstyrkande förslag, utskottet nu framlagt. Men herr Danielson har i sin motion vid sistlidna års kyrkomöte egentligen afsett en utredning derom, huru vida kassor kunde med bidrag från dessa fonder bildas. Jag återigen utgår från den förutsättningen, att utredning bör ske i den rigtning, att församlingarna, hvarifrån medel inflyta till dessa fonder, måtte få behålla dessa skogsmedel sjelfva för att af dem under lämplig kontroll förvaltas. Det är sålunda en mycket stor skilnad mellan den utredning, som af Kongl. Maj:t redan är anbefald, och den, jag här afsett. Jag har sett saken ur den synpunkten, att det måste anses rätt, att, då församlingen anskaffat boställena, den också måtte få använda afkastningen af dem inom samma församlings område. Herr Danielson har utgått från den förutsättningen, att medlen borde ingå till fonderna på samma sätt, som nu sker, men att bidrag derifrån skulle kunna lemnas till *alla* församlingar för att få dessa kassor till stånd.

För att någon utredning i det hänseende, jag framhållit, skall kunna komma till stånd, kan jag således icke finna annat än, att kammaren, om den gillar syftet i min motion, också måste bifalla densamma, på det utredning äfven i denna rigtning måtte kunna försiggå.

Lagutskottets vice ordförande tycktes vilja antyda, att det icke torde vara klart, huru vida dessa fonder vore tillräckliga för det ändamål, hvartill de varit afsedda, och att det därför vore olämpligt att skriva till Kongl. Maj:t i den rigtning jag önskat. Jag ber med anledning häraf få fästa hans uppmärksamhet derpå, att det ingår just i den utredning, jag begärt, huru vida icke dessa fonder nu skulle inom kort kunna anses tillräckliga för det ändamål, hvartill de bildats, samt att följaktligen den framtida afkastningen af boställsskogarne hädanefter kunde få af församlingarne användas på det sätt jag föreslagit.

Hvad beträffar uttrycket "andra rent kyrkliga ändamål", så kan jag icke föreställa mig, att det bör blifva alltför mångtydigt. När man använder detta uttryck, kan man icke i detsamma inbegripa frågor eller utgifter, som icke strängt taget kunna hänföras till dessa

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning m. m.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning m. m.
(Forts.)*

ändamål. Till dem räknar jag uppförande och underhåll af kyrko-
byggnader m. m. Detta uttryck kan jag således icke finna böra ut-
göra någon fara för att blifva för vidtgående, så att man genom det-
sammans användande skulle komma in på områden, som man icke gillade.
Denna fråga synes mig vara af den beskaffenhet, att, hvilken åsigt
man än må hafva rörande sättet, hvarpå dessa medel böra användas,
man dock skall nödgas erkänna, att den uppfattning, jag haft beträf-
fande medlens användande, måste stå mest tillsammans med rättvisans
kraf. Om kammaren också för sin del hyllar samma åsigt, tror jag,
att kammaren genom ett bifall till motionen blott fullgör en af hänsyn
till rättvisan förestafvad pligt.

Den förste talaren har i öfrigt tillräckligt vidsträckt berört ämnet,
så att jag anser mig icke böra tillägga något vidare, utan anhåller nu
endast om afslag å lagutskottets hemställan och bifall till min i ämnet
väckta motion.

Häruti instämde herrar *Eriksson* i Elgered, *Jonsson* i Myre och
Sundström.

Herr Bexell yttrade: Jag instämmer uti den af herr Olof Jonsson
i Hof i ämnet väckta motionen och yrkar bifall till densamma.

Med anledning af en deremot rigtad anmärkning ber jag endast
få påpeka, att, enligt af Rabenii utgifna arbeten i svensk kameral-
lagfarenhet, äro alla prestboställen, som tillkommit före Carl XI:s tid,
uppkomna genom skötning af församlingarna, hvarför jag antager att
den nu ifrågasatta utredningen blifver mycket lätt att åstadkomma.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen,
i enlighet med de yrkanden, som förekommit, proposition *dels* på bifall
till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma och bifall i
stället till herr Jonssons i Hof i ämnet väckta motion; och fann herr
talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra
propositionen. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande
nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i 3:dje punkten af
utlåtandet n:o 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan,
bifallit herr O. Jonssons i Hof uti ämnet väckta motion.

Omröstningen visade 101 ja mot 88 nej; varande alltså utskottets
hemställan af kammaren bifallen.

§ 7.

Föredrogs och bifölls statsutskottets memorial n:o 28, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

§ 8.

Till kammarens afgörande förelåg vidare bevillningsutskottets betänkande n:o 5 i anledning af väckta motioner om utförselstull å jernmalm. *Om utförselstull å jernmalm.*

Till bevillningsutskottet hade blifvit hänvisade fyra särskilda motioner, innehållande yrkande om utförselstull å jernmalm, nemligen tre från Första Kammaren, n:o 4 af herr *C. P. af Burén*, n:o 19 af herr *P. Reuterswärd* och n:o 33 af herr *H. Ericsson*, samt en från Andra Kammaren, n:o 155 af herr *G. De Laval* m. fl.

I dessa motioner hade yrkats:

af herr af Burén, att å svensk jernmalm måtte sättas en utförselstull af 100 öre för 100 kilogram;

af herr Reuterswärd om utförselstullar af minst 70, högst 100 öre pr 100 kilogram;

af herr De Laval m. fl. en dylik tull af minst 1 krona för 100 kilogram; samt

af herr Ericsson: att, vid export af jernmalm, all malm, som vid profning af taget generalprof håller 60 procent jern eller derutöver, skall beläggas med en utförselstull af 50 öre pr 100 kilogram, men all malm under 60 procent jernhalt tills vidare vara tullfri.

Utskottet hemställde: "att Riksdagen måtte, med afslag å herr Ericssons motion, på det sätt bifalla öfriga i ämnet väckta motioner, att Riksdagen beslutar, att jernmalm skall vid utförsel åsättas en tullavgift af 30 öre för 100 kilogram."

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts:

af herrar *E. G. Boström*, friherre *F. Barnekow*, *N. G. Fock*, *P. E. Lithander*, *E. Sederholm* och *W. Tham*, hvilka förklarar, att de icke skulle hafva motsatt sig, att en afgift pålades den jernmalm, som ur landet utföres, om de ej varit öfvertygade derom, att Sveriges med Frankrike och Spanien ingångna handelstraktater lade bestämda hinder i vägen derför, men nu yrkat, att ifrågavarande motioner för närvarande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

af herrar *L. A. Forssman* och *J. S. F. Stephens*; samt

af herr *J. Wallberg*, hvilken ansett, att utskottet jemte förslaget om afgift å exporterad malm bort föreslå, att, derest gällande tarifftraktater icke anses medgifva en sådan afgifts påläggande, utan medgifvande af den eller de stater, med hvilka de ingåtts, Kongl. Maj:t då ville, om så lämpligt anses, söka utverka sådant medgifvande.

Herrar *S. Cederschiöld*, *A. E. Petersson* i Hamra och *F. G. Sandwall* hade anhållit att få antecknadt, att de icke deltagit i detta ärendes slutliga behandling inom utskottet, den förstnämnde på grund af sjukdom och de båda sistnämnde på grund af beviljad ledighet från riksdagsgöromålen.

Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)

Överläggningen rörande detta ämne öppnades af

Hans excellens herr statsministern friherre Bildt, hvilken yttrade: Det torde vara min pligt att meddela kammaren, att Kongl. Maj:ts regering i likhet med herr Boström med flera reservanter till bevillningsutskottets nu föredragna utlåtande, anser, att Sverige ej eger rätt att pålägga exporttullar under den tid, som traktaterna med Frankrike och Spanien hafva gällande kraft, hvarken på de varor, som kunna afsändas till dessa länder eller på dem, som sändas till dessa länder, med hvilka vi hafva fördrag om behandling såsom mest gynnad nation.

Reservanternas tolkning af art. IV i den nu gällande traktaten med Frankrike af 30 december 1881 är obestridlig. Artikelns ordalydelse är följande: "I afseende å utförseln af varor från Frankrike till de Förenade rikena samt tvärtom må icke föreskrivas en mindre gynsam behandling än den för närvarande gällande. För vapen och krigsammuniton blifver förfaringssättet beroende af de respektive staternas lagar och reglementen". Den är alldeles likalydande med en artikel i traktaten med Frankrike af den 14 februari 1865.

För att nu rätt kunna bedöma, hvad ordalagen i denna artikel innebära, beder jag få hänvisa till nämnda reservation och till protokollet vid de underhandlingar, som fördes rörande artikeln åren 1864 och 1865, emedan samma artikel utan diskussion antogs vid traktatens förnyelse år 1881. Af nämnda handlingar framgår, att de franske underhandlarne först fordrade, att man helt enkelt skulle besluta, det inga exporttullar skulle få påläggas under traktattiden — med undantag af de i artikelns mom. 2 omnämnda varorna, nemligen vapen och krigsammuniton.

De förenade rikenas ombud bestred denna fordran äfven därför att Norge redan då hade exporttullar, som ansågos nödvändiga att behålla. Sverige hade, som bekant är, vid den tiden ej några sådana tullar. Våra ombud förklarade deremot, att de ville uttala deras öfvertygelse om att någon förhöjning i nämnda tullar ej skulle af Norge ifrågasättas. Härmed ville de franska ombuden ej nöja sig utan yrkade ej allenast att Norge skulle förbinda sig att, under traktattiden, icke höja der påbjudna exporttullar, utan ock att Sverige skulle förpligta sig att under samma tid ej pålägga några dylika tullar, eller korteligen, att de i afseende å dessa tullar i de Förenade rikena bestående förhållandena skulle uti sjelfva traktaten omförmålas och genom densamma bekräftas.

Till följd af detta yrkande var det, som *Kongl. Maj:t medgaf*, på sätt som synes af det utaf reservanterna anförda statsrådsprotokollet af den 2 februari 1865, att de Förenade rikenas minister i Paris, som var deras ombud vid förhandlingarne, skulle få antaga en bestämmelse, innebärande att under traktattiden några utförselstullar ej skola i Sverige påläggas och de i Norge påbjudna dylika tullar ej förhöjas.

Detta *Frankrikes yrkande* och *Sveriges medgifvande* rörande utförselstullar affattades derefter uti Art. IV. — Någon tvekan om hvad dess ordalag innebära kan således ej finnas.

Fåfångt är försöket att af innehållet i Art. XI gifva stöd åt den

åsigt, att frågan om exporttullar nu vore fri, ty, såsom reservanternas med rätta säga, är denna artikel XI — i 1865 års traktat n:o X — endast en artikel, hvarigenom de fördragsslutande länderna försäkra hvarandra om behandling som den mest gynnade nation.

*Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)*

Denna artikel framlades ock samtidigt med Art. IV. — Ordalagen i Art. XI har Frankrike äfven begagnat i andra traktater för att försäkra sig om att behandlas som en mest gynnad nation, t. ex. i dess traktat med Italien af år 1881, der en med ifrågavarande lika lydande finnes införd. Art. XI kan således lika litet som någon annan artikel i traktaten borttaga eller försvaga Art. IV:s otvetydiga förbud mot exporttullarne. Frågan om dessa tullars lämplighet eller önskvärdhet blifver derfor ej fri, förr än traktatstiden med Frankrike och Spanien tilländalupit.

Jag beklagar att det i reservationen intagna transsumt af statsrådsprotokollet kommit utskottet tillhanda först sedan utskottets majoritet fattat sitt beslut. Det har emellertid nu genom reservationen kommit till kammarens kännedom och kammaren är derfor i tillfälle att nu fatta ett annat beslut, hvarigenom kammaren, utan att derfor uttala något ogillande af hvad utskottet föreslagit, visar att den vill och skall upprätthålla de beslut, som dess företrädare i lagstiftningskallet lagligen fattat och Konungen bekräftat.

Vidare anförde:

Herr Ström: Herr talman! mine herrar! Då den föreslagna exporttullen å jernmalm på det närmaste berör Norrbottens och i all synnerhet den valkrets' intressen, som jag representerar och som genom talrika uttalanden uppmanat mig att, i hvad på mig beror, söka motverka den föreslagna tullens antagande, må det tillåtas mig, som delar mina kommittenters åsigt i denna fråga, att med några ord bemöta bevillningsutskottets betänkande med anledning af de i frågan väckta motionerna.

Genom antagande af utskottets förslag skulle, utan att det, enligt min åsigt, gagnade landet i sin helhet, fördel möjligen beredas ett fåtal af mellersta Sveriges jernverksegare, under det bearbetningen af Norrbottens outtömliga och rika malmfält omöjliggjordes, dithän förslaget om exporttullen äfven uppenbart syftar.

Icke den ringaste bevisning har dock förebragts för, att de norrbottniska malmfältens liggande i ödesmål skulle i någon mån kunna afhjelpa den svenska jernhandteringens betryck, hvilket jag är öfvertygad om vara snart öfvergående, exporttullen förutan.

Mig synes det derfor vara välbetänkt att uppskjuta frågan om exporttullens påläggande, tills det visat sig, om malmexporten från Norrbotten åstadkommer någon särdeles skada för det öfriga rikets bergslager.

Dessutom bör hänsyn tagas till det förhållandet, att alla Norrbottens malmfält nu äro inmutade af svenske män och bolag, hvadan det lätt låter sig göra för bruksegare och andra kapitalister att

Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)

blifva delaktiga af de fördelar, som malmexporten från dessa trakter kan lemna.

Att tilltäppa en förvärfskälla, som naturen sjelf anvisat inbyggarne i vår höga nord, blott för att skaffa en annan del af vårt land inbillade fördelar, kan icke vara rätt.

Böra icke tvärt om alla naturliga hjälpkällor anlitas för att upphjelpa en förbisedd landsdel, som derigenom skulle kunna gifva utkomst åt en mångdubbelt större befolkning än nu, då arbetaren är, så godt som uteslutande, hänvisad till skogsafverkningen, hvilken, om skogarna icke skola alldeles utrotas, väl ej så särdeles länge kan fortgå i den utsträckning som hitintills.

Kommer så härtill, att norrbottningen genom de redan införda lifsmedelstullarna får skatta betydliga belopp till de mera lyckligt lottade delarna af vårt land, blir orättvisan af att genom pålagda exporttullar hindra honom från att bryta malmen ur sina berg så mycket större.

Genom jernvägens framdragande och grufvornas bearbetande har redan i Gellivaare uppstått ett lif och en rörelse, som förut ej kunnat anas, hvarjemte socknens folkmängd genom inflyttningar ej obetydligt ökats. Redan nu har Gellivaare kyrkoplats blifvit stadslikt bebyggd och plan är uppgjord för dess vidare bebyggande. Dessa byggnader skola, om malmbrytningen omöjliggöres och jernvägstrafiken följaktligen inställes, blifva öde, enär då intet tillfalle till förvärf på platsen vidare gifves, hvarförutom den redan förut fattiga kommunen kommer att utarmas genom underhåll åt en massa arbetslöst folk. Det är därför med bäfvan Gellivaare kommun och de derstädes bosatte många handlande och handverkare motse införandet af en tullbeskattning, som har till ovilkorlig följd flertalets ruin.

Likaledes emotser den nyligen af elden härjade Luleå stad med oro utgången af föreliggande fråga, ty stora äro de uppoffringar staden gjort och åtagit sig att vidare göra för jernvägens och den väntade trafikens skull.

Äfven länet har efter sin förmåga gjort en stor uppoffring, då det åtagit sig att med 100,000 kronor bidraga till jernvägens åstadkommande.

Jag lemnar derhän, huru rätt och för vårt land hedrande det kan vara, att sedan ett utländskt bolag, efter det ett svenskt förgäfves sökts åstadkommas, fått tillstånd att bygga banan Luleå—Ofoten, *i tydligt uttalad afsigt att exportera malm* och nu med ofantliga kostnader fått till stånd en till vårt största malmfält trafikabel 225 kilometer lång jernväg nu genom exporttullen dräpa detta utländska bolag, sedan det förut fått afslag på sin ansökan att vid Luleå få uppföra masugnar för att der förädla malmen till tackjern.

Bevillningsutskottet säger i slutet af sitt betänkande: "Då Luleå —Ofotens jernvägsbolag i sitt den 14 december 1888 till Kongl. Maj:t ingifna anbud, att svenska staten år 1904 skulle eventuellt komma i besittning af dess jernväg, erbjudit sig att från början af år 1892 afstå 6 shillings per ton, motsvarande ungefär 55 öre för 100 kilogram, utvisar detta såsom jemväl i herrar Reuterswårds och De Lavals

m. fl. motioner påpekas, att bolagets vinst måste skattas till minst nämnda belopp, men antagligen är ännu större. Om statsverket af denna vinst tager 30 öre för 100 kilogram, återstår dock för bolaget 2 kronor 50 öre per ton. Det af utskottet föreslagna beloppet kan således icke, enligt bolagets egna beräkningar, sägas omöjliggöra affärens drifvande.

Om utförselstull å jernmalm.
(Forts.)

Detta utskottets yttrande har jag meddelat jernvägsbolagets i Luleå bosatta svenska direktör, som i anledning häraf aflåtit ett telegram till mig af följande lydelse:

“Konsul Ström, Andra Kammaren, Stockholm.

Utskottets kalkyl oriktig och grundar sig på ett förbiseende. De sex shillings per ton om 1,016 kilos, bolaget erbjudit sig från början af år 1892 afstå, utgöra beräknad vinst på så väl jernvägen som malm-brytningen, hvaremot utskottet beräknat denna vinst endast på malmen. Bolaget har icke ansett sig kunna afstå dessa förrän 1892, då jernvägen beräknats färdig till Ofoten och densamma kommer att gifva inkomst. Under byggnadstiden kan naturligtvis ingenting afstås. Af bolagets kalkyl framgår, att malmtransporten endast beräknats till driftkostnaden, 2,70 per ton, då frakten enligt statens jernvägstaxa utgör 6,20 per ton för 212 km. Då bolaget afstår sex shillings per ton till ränta och amortering, har bolaget ingen vinst på affären att dela ut, men bolagsmännen erhålla utaf de afstådda sex shillings fyra procent ränta samt återfå sina penningar i den mån aktierna kunna inlösas, sedan obligationerna blifvit inlösta.

Sex shillings per ton gör femtiotre öre för hundra kilos. Tagas trettio öre af dessa till tull, kunna ej återstående tjugutre öre räcka till ränta och amortering af obligationsskulden samt fyra procent ränta till aktieegarne med en amorteringstid af fyratio år å obligationsskulden, utan att malm-brytningen för år uppgår till minst en million ton, och det dröjer ännu flera år innan så stor brytning kan åstadkommas. Årets export högst 200,000 tons. Malmtull nu omöjliggör affärens drifvande, ty ingen vill insätta penningar uti ett industrielt företag med utsigt att i lyckligaste fall erhålla endast fyra procent under 40 år.

Oxehufvud.”

Härutaf framgår tydligt, att utskottets beräkningar äro origtiga, samt att jernvägsbolaget skulle blifva dräpt, om exporttullen nu åsattes jernmalm.

Herr talman, mine herrar!

På de skäl jag nu anfört nemligen:

att den föreslagna tullen icke gagnar landet i sin helhet;

att det är obevisadt att gruvidriftens förhindrande i Norrbotten skulle i någon mån kunna afhjelpa jernhandteringsens betryck;

att klokheten bjuder att uppskjuta frågan om tullens åsättande, tills det visat sig, om malmexporten från Norrbotten åstadkommer någon nämnvärd skada för det öfriga landets bergslag;

att, då svenska män och bolag inmutat malmfälten, faran att utländingar skulle stoppa hela vinsten på malmexporten i sina fickor icke vidare förefinnes;

Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)

att förhindrande af den redan började malmbrytningen och deraf förorsakade inställande af jernvägens fullbordande, hvarför såväl län som kommuner gjort stora uppoffringar, skulle hafva till följd den i förut öde trakter uppspirande kulturens tillbakagång och mångas ruin; att ett beslut, som skulle förorsaka det utländska bolagets undergång, icke är för vårt land hedrande; samt då dessutom våra handelstraktater lägga hinder i vägen för den ifrågasatta exporttullens påläggande för närvarande, får jag vördsamt hemställa, att kammaren måtte afslå utskottets nu föreliggande betänkande samt de i ämnet väckta motionerna.

Herr De Laval: Herr talman! Mine herrar! Att här söka framlägga vigten och betydelsen af denna fråga torde vara öfverflödigt, då man ser, hvilken storm frågan upprört hos den allmänna opinionen. Emellertid vill jag söka bemöta en del af de anmärkningar, som blifvit gjorda mot de af motionärerna uttalade önskningarna, äfvensom taga frågan i skärskådande från några olika synpunkter.

Först vill jag då vända mig mot grufvegarentresset i mellersta Sverige. Vi hafva der t. ex. Stripa och Norbergs grufvor, som årligen utskeppa tillsammans 5 å 600,000 centner malm, och dessa grufvors egare påstå, att den föreslagna exporttullen skulle döda deras grufindustri. Men härpå torde man icke behöfva fästa så mycket afseende, då denna industri ändå måste dö, emedan man ju otvifvelaktigt hellre köper den godartade 70 procent jernmalmen från lappland, då den kommer ut på Östersjön, än 50 procent jernmalmen från nyss omnämnda grufvor i mellersta Sverige, så att i alla händelser inom några få år denna malmexport af omständigheternas tvång kommer att afstanna. För öfrigt är hela denna malmexport från mellersta Sverige af föga betydenhet, då den för närvarande utgör föga mer än 2 proc. af hela landets malmbrytning. Sedan kommer exporten från Grängsbergs grufvor, som utskeppa sin malm öfver Oxelösund. Vid första påseendet må det synas förvånande, att malmen utskeppas öfver Oxelösund och att man icke begagnat sig af den kortaste utfrakten till närmaste sjöhamn, som man kunnat få i Köping. Men det förhåller sig så, att Oxelösunds jernvägsbolag jemväl är ett grufvbrytande bolag, som genom malmfrakt söker att skaffa inkomster åt sin jernväg, och detta är ju både klokt och förståndigt, men visar, att bolagets egentliga verksamhet är jernvägsaffär. Man säger, att dessa grufvors verksamhet skulle omintetgöras af exporttullen, men jag har låtit mig från trovärdigt håll berättas, att stora obligationsinnehafvare i denna bana ingalunda frukta för densamma, utan att de i sådant fall äro betänkta på att uppsätta hyttor i Oxelösund för att blåsa eget tackjern. Härtill vill jag föga den upplysningen, att masugnsvärket i Oxelösund bör komma att bära sig förträffligt äfven med den långa frakten genom Södermanland, alldenstund denna fraktkostnad i det stora hela spelar en underordnad roll i jemförelse med det tillskott i kalkylen, som uppstår derutaf, att malmen från nyssnämnda grufvor kan fås mycket rik på fosfor.

En fosforhalt af 2 procent, som medelst den s. k. basiska me-

toden kan tillvaratagas såsom Thomasslagg, ett, såsom bekant, numera mycket omtyckt, viktigt gödningsämne, tillför tackjernsblåsningen ett plus af 80 öre å 1 krona pr 100 kilogram jern.

Det finnes således ingen fara för att de icke kunna med fördel förädla sina malmer till tackjern vid Oxelösund, om de blott kunna komma sig för dermed.

Jag skall nu vända mig mot jernstillverkarne i mellersta Sverige, hvilka fruktat att det svenska jernet skall förlora i anseende och därför i föl till tullkomitén inlemnad en petition om tull å jernmalm för att söka hålla priset uppe på jernmarknaden. Jag vill då till en början nämna, att endast Ryssland, Spanien och Sverige hafva jernmalm till öfverskott, men alla andra länder måste importera malm. Tyskland importerar årligen 1 million tons, England 4 millioner, Amerika 1 million tons o. s. v., och ser man till, huru mycket malm, som finnes i hela världen, samt hvarifrån de olika länderna fylla sitt behof af malm, så visar det sig att man har goda skäl instämma i hvad en tysk författare säger, att nemligen Sverige synes vara det land, som är mest välsignadt med jernmalm. Å malmfälten vid Bilbao brötos under år 1887 $4\frac{1}{3}$ millioner tons jernmalm, men man har nu börjat hysa tvifvel, om man kan fortsätta i så kolossal skala, och vissa omständigheter hafva gifvit vid handen, att man inom en icke aflägsen framtid kommer att sänka exporten af malm från Bilbao. Af förutnämnda $4\frac{1}{3}$ millioner tons ligga $1\frac{1}{2}$ million tons på fasta händer, de gå nemligen till Krupp i Essen, Peraing m. fl. belgiska och tyska industriella företaget, och denna quantitet inverkar således icke på malmens pris å världsmarknaden. Så hafva spaniorerna i Bilbao anlagt ett jernverk, som är det största på jorden och årligen konsumerar 500,000 tons malm. Der drifva spaniorerna, som uteslutande äro egare af verket, jernstillverkning i kolossalaste skala.

Sålunda hafva vi der redan 2 millioner tons malm, som absorberas, utan att i ringaste mån trycka på marknaden. Emellertid har exporten af malm från Bilbao i föl minskats med 800,000 tons, och detta synes mig vara beaktansvärdt för dem, som tro, att man kan fara fram med grufvor huru som helst och att de aldrig skola taga slut. Det har blifvit allt mer och mer klart att dessa gruffält icke kunna leverera mera än 2 eller 3 millioner tons om året under högst 30 år till. Så hafva vi grufvorna å ön Elba, som gifva omkring 800,000 tons om året, hvaraf omkring hälften eller 400,000 tons exporteras till Frankrike. Italien har dock nu beslutat att, så snart det kommer ifrån de nu gällande handelstraktaterna, för eget behof reservera all malm från Elba. Sedan komma vi till Algier, som hittills lemnat en quantitet af 400,000 tons. Man har visserligen icke der gjort sådana undersökningar som vid Gellivara, men man har dock mycket liten förhoppning att derifrån få någon större mängd malm. Så hafva vi malmfälten i södra Ryssland, hvilka ligga 30 mil från Azovska sjön. Man vet, att det tackjern, som tillverkas der nere i Ryssland, står tillverkaren till mera än 3 kronor pr centner, så att det blifver dyrt, när den stora fraktkostnaden lägges till. För öfrigt är malmutförsel förbjuden öfver Polen, och ryssarne veta nog

*Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)*

Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)

taga vara på sitt, så att, om malmpriset skulle komma att stiga, de nog skola komma att, i hvad på dem beror, som man säger, "salta" det ordentligt.

Då man nu vet, att förlidet år England importerade 20 procent af den malm det använde och att till följd af rikhaltigheten af den importerade malmen fullt en tredjedel af allt i England förlidet år tillverkad jern var från utländsk malm, är det därför fullkomligt befogadt, hvad den förut citerade tyska författaren säger, att det icke kan betviflas att icke England i framtiden skall upphöra att intaga första rummet i afseende å jern tillverkningen, och då är Sverige åtminstone det med jernmalm mest välsignade land som finnes.

Man ser huru i vår tid kapitalismen allt mer och mer gör sig gällande; man bildar ringar för att monopolisera vissa arter af handel och industri. Det är visserligen sant, att dessa ringar merendels ledt till dåligt resultat, men hvarför? Jo, därför att de arbetat såsom dagslåndor, d. v. s. endast lånat upp en massa penningar, hopat kapital på kapital, hvarpå de måst betala ränta, och om det då icke gått efter beräkning, hafva de icke haft rygg att stå emot ett prisfall. Kunde de deremot räntefritt disponerat dessa kapital, är det antagligt att de kunnat bestå. Vi behöfva icke betala något för de kolossala malmfält, som vi hafva; vi kunde då sjelfva bilda en ring och dominera samt, om priset å malmen faller, vänta, då inga kapital blifvit nedlagda derpå. Vi kunde således följa kapitalismens föredöme och hålla på jernet och malmen till lämpligt tillfälle. Vi hafva från ett annat område sett hvad verkan det har att icke kasta för mycket trävaror i marknaden; finnes det deremot svaga firmor, som måste sälja å tout prix, då sjunker priset. Vi hafva det bästa beviset för huru man bör gå till väga och hvad det vill säga att med klokhet sköta dessa affärer just i de nu rådande gynsamma konjunkturerna i trävarumarknaden. Denna marknad har för närvarande för oss samma fördelaktiga läge, som Sverige bör söka att skaffa sig för jernmarknaden.

Derför att det icke finnes trä, åtminstone icke så mycket som behöfves, i de stora länderna, England och Frankrike, men vi hafva sådant, så är det vi, som diktera priset på denna vara.

Beträffande jern tillverkarne, så vilja de hafva höga pris och böra därför icke i marknaden utsända kolossala quantiteter malm, ty det är klart, att när folk vill sälja å tout prix, skall detta inverka ofördelaktigt på marknaden. När den malm, som för närvarande finnes i den allmänna marknaden, torde belöpa sig till omkring 2 millioner tons, så kommer naturligtvis en utsändning af 2, 3 eller 4 millioner tons att sänka priset ofantligt.

Sedan finnes det ett annat intresse, nämligen Norrlands, som jag nu skall be att få skärskåda. Det hafva vi hört i dag, och det hafva vi läst i pressen, att norrländingarne äro rädda för, att denna sak skulle gå ut på att med gynnande af mellersta Sveriges bergslagers intressen bringa det derhän, att alla malmberg och jernvägar och allt annat deruppe skulle läggas ned och allt återfalla i sin gamla domning. Vore detta meningen, skulle jag icke tala för denna sak, men nu vill

jag söka visa, att denna tull alls icke kan medföra denna verkan, utan tvärtom. Jag hade tänkt mig, att i Norrland skulle uppspira den allra största jernförädlingsindustri, denna skulle draga folk till sig, och resultatet häraf återverka på jordbruket och på alla andra näringar, så att Norrland skulle bli ett nytt Amerika, som skulle suga till sig arbetskrafter i omätlig grad. Om vi ställa rätt till med denna saken, är jag öfvertygad om att vi skulle icke endast kunna qvarhålla hvarje emigrant, utan ock få åtskilliga tusen personer att inflytta till Sverige. En emigration af 40,000 personer betyder icke blott, att ställningen är så dålig, att dessa kramas ut ur samhället, utan äfven att mot dessa 40,000 tusen, som sålunda kramas ut, svara en fyra à femhundra tusen, som blott hafva halft arbete och således halft svälta sig fram.

Om utförselstull & jernmalm.
(Forts.)

Jag sade nyss, att denna tull icke på något sätt kan menligt inverka på den norrländska jernhandteringen, och detta inhemtas af en utaf våra förnämsta fackmän uppgjord beräkning af kostnaden för blåsning af dels en quantitet tackjern vid Luleå af gellivaramalm och dels motsvarande quantitet tackjern i engelsk masugn af blandad Gellivara och Cleveland malm, hälften af hvardera sorten, hvilken blandning användes i England enär den är billigare, och hyttan går bättre, när jernhalten icke är för hög såsom förhållandet är med vår hårdt reducerade svenska gellivaramalm. Af denna jemförelse framgår, att om man blåser tackjern i Luleå för ett pris af 35 kronor 90 öre per ton, eller 1 kr. 50 öre per centner, så kostar det i England 38 kr. 50 öre per ton, eller 1 krona 60 öre per centner. Nu föreslagna lilla tull af 30 öre för 100 kg. skulle således betyda, att man i England finge betala 13 öre mera på hvarje centner, och således centnern stå dem till 1 krona 73 öre. Men att detta skulle vara något ruinerande, det kan den omöjligt förstå, som har någon kännedom om de gränser, inom hvilka tackjernsprisen röra sig. Nu är det yttermera ett faktum, att tackjern icke är den slutliga produkten, som afses, ty största delen af tackjernet användes omedelbarligen till räls, och af denna vara är åtgången mycket stor. Endast slitningen anses uppgå till 3,000,000 tons per år. Om man nu antager, att man i allmänhet af tackjernet får 70 procent duglig räls, så skulle den föreslagna tullen om 30 öre icke göra mera än 19 öre på centnern, jag räknar i centner, då det derigenom blir lättare för gamla bergslagsgubbar att tänka sig in i saken. Men hvad betyder det, om vi nu säga åt engelsmännen: "för att Ni skall få njuta den stora förmånen att komma hit till ett civiliseradt samhälle och taga våra malmer och göra räls deraf, få Ni betala 19 öre per centner." Jag vet exempel från våra jernvägar, att man köpt räls för 3 kronor och 75 öre centnern, men jag vet ock att Riksdagen en gång hastigt och lustigt beslutat inköpa sådan efter ett pris af omkring 8 kronor centnern, och detta ändock med afseende å ett större parti, afsedt för flera års konsumtion. När man sålunda ser dylika variationer i rälspriset, hvad göra väl då dessa 19 öre, hvarmed vi nu skulle komma att "salta" den engelska rälsen. I detta tal om att vi skulle förstöra den engelska marknaden fins alltså ingen reson. En annan sak är, att vi med

Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)

koks kunna skaffa oss ett tackjern, som uppe i Luleå icke kostar mera än 1 krona 50 öre centnern, medan samma jern kostar i England utan tull 1 krona 60 öre, och då är det tydligt, att vi kunna tillverka räls här hemma och antingen konsumera den själfva eller utskeppa den till Ryssland eller på så långa håll, att frakten öfver Östersjön icke betyder något, ty om den skeppas från östersjöhamn eller från England bort till Australien, så gör det ingen skillnad. Om vi svenskar nu skaffade oss en verklig jernhandtering, skulle vi och kunna tränga oss in, der engelsmännen redan äro, såsom till exempel i Ryssland, Argentinska republiken och Australien m. fl. ställen. Genom vår något billigare tillverkningskostnad kunna vi sätta engelsmännen i beroende af gellivaramalmen och hafva således redan ett litet försteg före dem äfven utan tull, men detta försteg är så litet, att det icke kan komma i fråga, att vi utan hjälp af denna lilla, nu föreslagna tull skulle tvinga engelsmännen att, låt vara med svenska bulvaner, bygga masugnar i Norrland, ty dessa 10 öre betyda icke något i det hänseendet. Hvarför jag velat nämna detta är, emedan det ju är allmänt känt, att engelsmän en gång blifvit nekade att bygga masugnar i Luleå, då de gjort anhållan härom. Det är ju mycket möjligt, att det var formella hänsyn, som då voro med och gjorde sig gällande, men jag misstänker, att det låg en annan, djupare grund derunder, och jag tror, att vederbörande icke vågade släppa fram konsekvenserna till fullo af det, som jag nu vill omtala. Det var år 1882, som engelsmännen fingo koncession, och i denna stod det, att de skulle få sanktionerad en taxa, som med 25 procent öfversteg den högsta, privata taxa, som någonsin blifvit koncessionerad i Sverige. Nu i våras begärde de att få sanktion på denna taxa, hvilken då remitterades till vederbörande myndigheter att deröfver höras. Då förklarade trafikstyrelsen det vara orimligt att sanktionera denna taxa, enär den var så hög, att frakten skulle blifva lika stor från Gellivara till kusten som från Luleå till Stockholm, eller 4 å 5 gånger så långt, och att, om denna taxa sanktionerades, det blefve alldeles omöjligt för enskilde svenske män att utan jernvägsegarnes tillstånd och godtycke kunna frakta något på denna bana. Slutet blef ock, att denna taxa ännu icke vunnit sanktion. När de så kommo och ville bygga masugnar i Luleå, så borde naturligtvis konsekvensen hafva fordrat, att de lika så gerna och ännu hellre kunde få hafva dem deruppe som att exportera malmen till sina masugnar i England. Men om de väl hade dessa masugnar deruppe, huru ställer sig väl då saken? Jo, då få vi och hela Norrbotten icke se annat än röken af de fartyg, som gå förbi, och faktiskt blir det så, att grufvorna äro deras, jernvägarne och malmerna äro helt och hållet deras, de fartyg, som komma med koks, äro deras, masugnarna och den utgående rälsen äro äfven deras, och vi hafva icke annat att bestyra än att se på denna stora industriella utveckling i Norrland. Jag tror således att det var mer än formaliteter, som gjorde sig gällande, och att det var just detta, att vederbörande icke vågade "släppa fram konsekvenserna", som gjorde att en så resonlig sak som att medgifva utlänningar rätt att bygga masugnar och skapa industri i ett främmande land icke antogs. Men jag påstår,

att, om utländingar ville komma hit, skapa en industri åt oss och med glädje tänka på, att de här hade det bra, så skulle vi med tacksamhet taga emot dem, och jag tror, att det är ett godt experiment, som nu borde upprepas, att taga in dugligt folk och laga så, att de här måtte trifvas, men icke böra vi ställa så till, att dessa utländingar skola hafva sina kontor i London, Paris och Berlin, der deras ekonomiska intressen hoplöpa.

Om utförseltull å jernmalm.
(Forts.)

Jag vill nu skärskåda denna sak något från statens synpunkt. Kronan har från fordom många qvadratmil skogar och malmberg der uppe. Sedermera hafva stora vidder af jord och skog utdelats på nybyggarne mot vissa skyldigheter, men dessa skyldigheter hafva icke blifvit af vederbörande uppfyllda, och resultatet har blifvit, att kronan återtagit stora arealer, hvilket ju endast är i sin ordning, men allt har kronan icke passat på. Nu är frågan: skola vi då icke försöka få någon valuta för eller vinst af dessa stora rymder, som egentligen tillhöra staten, ehuru de genom en eller annan försumlighet eller på grund af någon märkvärdig tankegång blifvit sålda till utländingar. Ja, jag kan icke se annat, än att man bör begagna den lilla rätt man har, d. v. s. säga åt dem, som komma och taga våra malmer, att de få betala de 19 ören per centner räls, när priset för dem kan variera mellan 3 kronor 75 öre och 8 kronor.

Jag hade tänkt mig — det är kanske blott drömmier men det skadar ju ej att hafva sådana, och en dag kunna de måhända bli verklighet — att det skulle kunna ställas till så, att man en gång kunde få en human taxa på den der banan, hvarigenom svenska kronan kunde få frakta der utan att blifva uppskörtad. Kronan, som der uppe eger åtskilligt af det högsta värde, skulle utan ett öres utgift blott med ett beslut kunna rangera det så att den, låt vara ej förr än år 1892, kunde få en hygglig taxa på banan samt en lönande affär i gång. Vi hafva deruppe på kronans jord oerhörda massor af apatit. Jernmalmen har nog ett stort värde — 40 à 50 öre per centner — men en centner apatit kostar 4 à 5 kronor.

Denna har varit föremål för storartade inmutningar på senare tider. Man mutar på jernmalm men tänker bryta apatit, men det tillåter jag mig i förbigående säga, att skulle det komma att visa sig, att utmålen läggas på jernmalm, men sedan faktiskt det blifver apatit, som kommer att brytas, då går skammen på torra landet. Kunna vi nu få denna taxa låg, så att man kunde frakta på banan, skulle staten kunna helt enkelt auktionera bort dessa apatittillgångar för afverkning på 5 år t. ex., ty det är farligt att skapa monopol genom att sätta tiden längre. Man skulle då ha en kontrollör uti utskepningshamnen, som bevakade kronans intressen. Om vi nu gjorde så, skulle staten kunna skaffa sig pengar, som kunde användas till att betala räntan på de eventuelt nödvändiga obligationer, som kunna komma i fråga för inlösen af banan, så att man komme derhän, att denna bana öfverginge till staten ju förr desto hellre. — Jag började med att detta förefölle som drömmier, emedan förhoppningarna om att från statens sida få det förflyttadt till verklighetens område icke äro så stora, men

Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)

en enskild person skulle icke dröja en månad, förr än han fått en sådan affär i gång.

Jag yttrade något om skogarne. Jag ber blott att få fästa uppmärksamheten på, att hvad som för 30 år sedan ansågs för den vildaste fantasi är nu den skönaste verklighet. När skiftet för 30 år sedan öfvergick de stora fälten i Dalarne, talades om att socknarne skulle afsätta en tredjedel af skogen till en allmänning, som skulle till afverkning försäljas, ett slags besparingsfond som skulle läggas i taka händer, d. v. s. i landshöfdingeembetets förvar, vanligast under en styrelse af några socknemän jemte landshöfdingen. Detta har sedan utvecklat sig derhän, att t. ex. Lima och Transtrand fingo för 20 år sedan $2\frac{1}{2}$ millioner, som äro deponerade i obligationer, och de hafva nu 125,000 kronor om året i ränta, med hvilka de betala kronoskatt, kommunalutskylder, fattighjelp o. s. v. Sedan kom den der idéen till Svärdsjö, som nu har 600,000 kronor; derefter till de stora, fattiga socknarne, såsom Orsa med $7\frac{1}{2}$ millioner, Elfdalen $6\frac{1}{2}$ millioner, Särna $2\frac{1}{2}$ millioner — med ett ord dessa fattiga socknar, som man icke trodde skulle kunna göra rätt för sina utskylder, hafva nu 19,400,000 kronor att draga på. Nu äro de så kloka, att de försälja afverkningsrätten icke på 50 år utan på 10 år, hvarefter de låta skogen vara i fred under 10 år och sedan sälja igen och sålunda föröka sina kapital. Det är ej för sangviniskt när jag påstår att, om Orsa socken får utveckla sig såsom hittills, den kanske inom 100 år har sitt kapital fördubbladt, kanske flerdubbladt och skall ega 20—30 millioner. Det tycker jag vara en skön tanke att ställa till så, att man genom kloka anordningar skaffar sig medel, och det veta vi alla, att staten liksom alla stater behöfver pengar.

Detta är hvad jag egentligen vill hafva sagt i sak. Det hade varit mycket att säga t. ex. om aktieegarnes rätt och dylikt, men det hör ej mig till, ty jag har sett saken från den praktiska affärssidan, och den *kan* realiseras! — Så mycket vill jag tillägga beträffande min egen ståndpunkt i saken, att till och med en tull, så stor som jag i min motion föreslagit, eller 100 öre per 100 kilogram, icke gör mera än 60 öre per centnern räls, och hvad betyda dessa 60 öre, då — jag upprepar det för tredje gången — rälspriset kan variera mellan 3 kronor 75 öre och 7 eller 8 kronor per centner? Detta förklarar min ståndpunkt till saken, och icke ens ett exportförbud skulle vara så förfärligt. Genom ett sådant skulle vi bringa hit engelsmän att bygga och bo utefter våra kuster, och det vore icke mer än i sin ordning att man bor i det land, der man får sin rikedom. Ligger hufvudkontoret i London, torde man ej att hafva att räkna på ens en skynt af fosterlandskärlek för Sverige.

Jag är emellertid mycket tacksam för att utskottet kommit till åtminstone 30 öre; det gör dock något. På grund af den situation, som nu förefinnes, skulle jag likväl vilja formulera mitt yrkande så, att *Riksdagen måtte, med afslag å herr Ericssons motion, på det sättet bifalla öfriga i ämnet väckta motioner, att Riksdagen beslutar, att jernmalm skall vid utförsel åsättas en tullavgift af 30 öre för 100 kilogram, samt i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla att, derest gäl-*

lande tarifftraktater icke tillåta en sådan afgifts påläggande utan medgifvande af den eller de stater, med hvilka de ingåtts, Kongl. Maj:t då täcktes, om så anses lämpligt, söka utverka sådant medgifvande.

*Om utförselstull å jernmalm.
(Forts.)*

Herr Herslow: Om jag icke inskränker mig till att — såsom nyss gjordes från ministerbanken — blott yrka bifall till den reservation, som af bevillningsutskottets ordförande med flere ledamöter afgifvits, så kommer sig detta deraf, att jag anser, att för det afslag å motionerna och å utskottets hemställan, hvilket jag hoppas må blifva kammarens och Riksdagens beslut, böra uppställas flera grunder än de blott formella, som af utskottets ordförande åberopats. Det är mycket sant, och jag är alldeles ense med honom derom, att denna sak kunna vi icke göra, därför att vi få icke göra den; men jag går ännu längre och säger, att denna sak kunna vi icke göra, därför att vi böra icke göra den, därför att vi af rätts- och sedlighetsskäl måste motsätta oss riksdagsbeslut sådana som det, hvilket skulle ligga i antagandet af framför allt motionerna men äfven den reducerade del af motionernas innehåll, som inneligger i utskottets förslag.

Jag ber att få, utan att ingå i någon vidlyftig historik, erinra herrarne om, hvad väl är känt för alla, att de stora tillgångar, som finnas vid Gellivara, icke äro någon dagens upptäckt. De hafva varit kända, säger utskottet, i 150 år — jag vet icke om det varit så länge, men säkert är, att man i vida mer än 50 år både känt och försökt komma åt dem. Det är en lång lista öfver svenska mäns företagsamhet och svenska mäns svikna illusioner, som framläggas i gellivarabolagens historia. Ty gellivarabolag har det funnits många, till och med långt före aktiebolagens tid; konsortier af olika slag, föreningar af privata personer, solidariska bolag, af rent svenske män eller af svenskar och engelsmän gemensamt — antalet egare har varit brokigt och vexlande, till och med en sveusk konung har egt gellivaragrufvorna — alla ha de försökt komma åt bergets rikedomar men alla funnit sig sakna krafter att genomföra uppgiften. Hvar och en kan göra sig ett begrepp om, hvad denna ofantliga metallrikedom, förlagd till dessa fattiga, öde nejder, i sjelfva verket skulle kunna få för betydelse för deras framtid. Vi kunna således uppskatta de fosterländska intressen, som gripit sig an för att göra dessa tillgångar fruktbarande; det har visst icke alltid varit egennyttiga vinstberäkningar, åtminstone icke uteslutande sådana, som här varit verkamma, det har äfven varit syftet att göra vidsträckt gagn för den del af vårt land, som bäst behöfver hjälpas fram till odling och utveckling. Men svenska krafter hafva aldrig räckt till; den ene efter den andre har försökt att lyfta den sagolika metallskatten, men alltid tappat den ur armarne och fått rätt betydliga skråmor på försöket. Slutligen hamnade den, såsom vi veta, i ett svenskt-engelskt bolags, kanske snarare en enskild engelsk mans händer; och der fick den hvila, i det närmaste död och begravnen. Egarne hade redan länge afstått från grufbrytning; man dref litet exportaffärer i trä från de skogar, som blifvit lagda till bruken, och det såg icke ut som om

Om utförelse-
tull å jern-
malm.
(Forts.)

det så lätt eller så snart skulle åter komma lif i Norrbottens stora framtidstanke. Då blef det upptäckt, att ännu större metallrikedom, ännu högre metallhalt finnes i de närbelägna Kirunavara och Luossavara. En företagsam man gaf sig ut på nytt, och med en prospekt, som framhöll, att i dessa tre malmberg ligga öfver 800 millioner tons af 70 procent halt, försökte han att bilda bolag, försökte ärligt och i främsta rummet att få svenskt kapital intresserad för det; men de svenska kapitalisterna voro förskräckta. Det fans för liflig hågkomst om de många svenske förmögne män, som varit der och försökt och förlorat hvad de riskerat på försöket.

Svårigheterna äro ju ock ofantliga. Det gäller att i öde, folktom nejd bygga en stor jernväg och nyskapa en stor industri, bådadera samtidigt, på en gång. Jernvägen har intet att göra, förrän grufbrytningen och bruksdriften kommit i full fart; å andra sidan måste jag i storartad skala (en medelstor affär skulle ej bära sig ett ögonblick) börja en bruks- och grufdrift häruppe, hitföra folk och allt hvad folket behöfver, bilda en hel fabriksstad uppe i obygdén, för att bryta malm och förädla den, der eller vid kusten — men allt det der kan man icke göra förrän jernvägen fins. Kapitalet skall därför vara så stort, att jernvägen kan byggas och samtidigt allting ordnas, för att bruksdriften genast kan sättas i gång. Och — farligast af allt — har jag icke så stort kapital, att det räcker till allt, då har jag förlorat de penningar jag lagt ned der! Är jag ej ekonomiskt stark nog att genomföra båda de stora uppgifterna, så har jag förlorat de penningar jag på försöket användt: ödemarken har slukat dem, och förblir lika öde. Sådana äro ock de uppgifter, som lemnats utlandet vid dess många förfrågningar om denna affär. Särskildt känner jag det svar, som gafs det första utländska konsortium, som bildats för att öfvertaga bolagets obligationer, ett konsortium af högt ansedda bankirfirmor. Svaret innehöll ungefär följande: det kan icke betviflas, att ifrågavarande metallrikedom är mycket stor, att affären, om den blott kan genomföras till slut, kan blifva inbringande. Men — det kapital, som gifves utan att gifvas fullt, de millioner, som användas utan att de sista erforderliga millionerna följa efter, måste anses förlorade.

Detta första konsortium drog sig på dessa underrättelser ur affären. Jag har, i förbigående sagdt, ingen personlig bekantskap med gellivaraaffärens ledande män och tror mig aldrig ens hafva sett någon af ifrågavarande personer; men jag har haft underrättelse om de underhandlingar som förts och vet ungefär, huru affären förlupit. Jag erinrar å nyo derom, att först allvarligt försöktes att behålla affären inom landet och ifrigt sträfvades att för den intressera svenska kapitalister. Då dessa icke ville, icke vågade riskera ett så vanskligt företag, först då sökte man erhålla utländska penningar. Efter någon tid lyckades man ock skaffa utländskt kapital, och vi ha sett, huru en jernväg bygts, en rörelse börjats. Malmbrytning i stort har försiggått, och man beredde sig att dels förädla malmen, dels exportera den, sedan man beredt utväg för dess transporterande.

Hvilken var nu formen för det utländska bolagets åtkomst af sin egendom? Hade utlänningarne, såsom genom en invasion, liknande eröfrare, objudna och illa sedda infunnit sig på svensk mark? Nej, visst icke. Svenska män hade besökt dem och med största ifver öfvertalat dem. De hade kommit, försedda med svenska regeringens koncession. Och denna koncession var till och med icke en blott vanlig sådan. Den innehöll ej blott och bart ett medgifvande att bygga jernvägen, utan ganska betydliga särskilda förmåner voro utfästade i denna koncession, emedan regeringen önskade försöka, om man icke skulle kunna få kapital till att göra denna stora nationalrikedom på något sätt gagnelig för landet. Syftet var — såsom ock angafs i koncessionshandlingarna — att bryta malm, bygga en jernväg för transporten och sedan exportera malmen dels i förädlad, dels i oförädlad form. Det första regeringen gjorde var att förbjuda malmens förädlande. Samtidigt hördes yttranden, framkallade af den ovilja, som lätt uppstår, då man ser något stort, som man väl själf skulle vilja, men icke mågtar genomföra — yttranden som gingo ut på, att jernvägen, som visserligen var färdig, icke borde få af bolaget behållas och drifvas, ty, menade man, bolaget har genom formfel förverkat koncessionen, och regeringen bör helt enkelt förklara, att den är förverkad. Slutligen har man kommit till den önskan, som trädt fram i nu föreliggande motioner: att genom mycket hög, orimligt hög exporttull, så hög att den — trots den siste talarens anförande — komme att verka såsom absolut exportförbud, hindra utförseln af malmen. Således: vi hafva inbjudit utländska kapitalister och gjort det med regeringens koncession i handen, vid hvilken koncession ett särskildt löfte, en särskild inbjudning från svenska statens sida var fogad; vi hafva inbjudit utländska kapitalister att på sådana villkor utföra ett arbete, som länge i landet ansetts såsom en stor, för fosterlandet gagnande affär. Och — när de nu kommit för att bryta malmen, förädla den, exportera den och bygga en jernväg för att kunna utföra detta, *då* skulle vi hindra dem att förädla malmen, hindra dem att exportera malmen, ja, vi skulle till och med icke unna dem nöjet att rulla malmen fram och tillbaka på jernvägen, utan söka rycka från dem jernvägen också.

Jag förbiser alldeles icke, att det skulle vara bättre, ur fosterländsk synpunkt önskvärdt, om vi hade haft det behöfliga kapitalet själfva, om jernvägen vore vår, om malmbrytningen kunde ske för svenskt kapital, om all förmögenhet och all inkomst stannade inom svenska landamärena, i svenska händer. Nå väl, mine herrar, vi skulle icke heller kunna neka, att det vore en god sak, om statens obligationer befunde sig i svenska mäns händer. Det vore önskvärdt, att all skuld, som svenska män ega, representerade lika stora fordringar, innehafda af andra svenska män. Det fins, mine herrar, många saker man i fosterländskt intresse gerna skulle önska. Frågan är då: när man beträffande dessa icke har det så lyckligt stäldt, som önskvärdt vore, har man då rätt att i fosterlandets namn begagna hvarje medel för att realisera detta fosterländska syfte? Detta är kärnpunkten i nu föreliggande fråga. Kan jag åberopa fosterlandskärleken för att göra en sak, som visserligen är för fosterlandet gagnande, men som näppeli-

Om utförseltull å jernmalm.
(Forts.)

Om utförselstull å jernmalm.
(Forts.)

gen låter sig inför samvetets domstol försvara? Om en person hos mig glömt sin plånbok och jag då började tänka: "För hustrun och barnen mina skulle innehållet i den der plånboken vara till största gagn. Och hvem står jag väl närmare än min familj? Familjekärleken är en hög dygd; dess kraf böra väl kraftigare göra sig gällande än intresset för den der mannen, som glömt sin plånbok qvar och som jag knappt känner?" Men! — nej, så uteslutande familjekär får man väl ändå icke vara; och det går ej heller an att åt fosterlandskänslan inrymma så obegränsadt inflytande.

Det intresse, som gjort sig gällande hos mellersta Sveriges bruksegare — ty det är hufvudsakligast derifrån den rörelse utgått, som åsyftat att förekomma den farliga konkurrens man fruktat genom de rika lappländska malmbergens öfverlemnande i utländingars händer — detta intresse vill jag icke vidare analysera. Jag vågar emellertid bestämdt påstå, att den beräkning, enligt hvilken hela verdens jernindustri, ja, snart sagdt hela verdensindustrien inom ganska kort tid skulle komma att bero på gellivarabolaget, är ett af de allra mest uppstyltade, uppblåsta påståenden, som någon människa kan göra. Att jernmalm förekommer öfver hela världen i oerhördt stor utsträckning, och att man kommer att göra den ena upptäckten efter den andra, som visar huru obegränsade tillgångarne derpå äro, torde icke lida något tvifvel. Hvad särskildt beträffar uppgiften, att den spanska malmen vid Bilbao inom ganska kort tid skulle vara slut, så har jag de allra senaste dagarne från det allra kompetentaste håll hört denna uppgift på det bestämdaste bestridas. Emellertid, derom vill jag icke disputeras; jag har ingen egen auktoritet att i den vägen göra gällande. Hvad jag vill framhålla är, att det för mellersta Sveriges jernindustri skulle blifva lika farligt, om den stora jernindustrien der uppe komme i svenskers som i utländingars händer — ja, kanske ännu farligare. Jag tror således, att den lilla lokaliserade patriotismen, lokaliserad på mellersta Sverige, hvilken står bakom den allmänna patriotism, med hvilken man skyltar, må hända kan förräkna sig, äfven om den lyckades få malmbrytningen deruppe förändrad till en uteslutande svensk affär.

Emellertid har saken väckt oro. Äfven i mellersta Sverige är malmexport en affär, som drifves i ganska stor skala. Det finnes många af våra bruksegare, som deri äro intresserade, så ock många af våra jernvägar. Den sista ärade talaren nämnde Flen—Oxelösundsbanan. Alldeles rätt! Det är en jernväg, som till stor del beror på malmtransport. Jag kan i det hänseendet upplysa, att just för i år ingåtts kontrakt om större malmtransport på denna bana än någonsin förut, ja till och med större än förut i Sverige, med undantag af transporten från Gellivara. Man uppgifver en siffra af 60,000 tons. Det är en siffra, som är nära dubbelt så stor som den förut varit. Derigenom finnes en möjlighet, att denna banas — icke aktieegare, men obligationsinnehafvare kunna få ut något mera af sin rätt än hittills. Då den ärade talaren nämnde, att man höll på malmexporten för att drifva upp aktierna i denna jernväg, förmodar jag han såg bra långt i framtiden. Jag har icke hört, att man haft hopp om

Om utförseltull å jernmalm.
(Forts.)

att drifva upp kursen på dessa aktier öfver ett eller annat öre, högre än till en eller annan krona. Såsom herrarne veta, gå icke ens dess obligationer upp till 50 procent i värde. Och jag kan försäkra, att talaren illa misstog sig, då han påstod, att obligationsinnehafvarne icke alls vore rädda för malmexportförbud. Jag ber att få försäkra, att de äro i yttersta grad förskräckta derför. Det vore ett bland de värsta attentat emot den del af svenskt kapital, som ligger i den banan, om man förhindrade dess malmtransport. Det är icke obetydliga intressen, som äro sammanknutna med malmtransporten i mellersta Sverige. Man får icke så lättvindigt afspisa desamma, som här gjorts i utskottets utlåtande.

Äfven en annan sida af saken torde vara värd beaktande, nemligen den finansielt beräknande — om vi skulle vilja tala derom såsom spekulerande affärsmän. Jag har speciella eller konfidentiella upplysningar och begår således icke någon indiskretion. Men jag förmodar, de flesta af herrarne sett, att det bolag, som eger Gellivara, visat tecken till en betydande afmattning. Det ser ut, som om resurserna vore på väg att blifva uttömda, om de icke redan äro det. Frågan är då: kan det skaffa sig mera kapital? Tro herrarne, att det skall blifva lätt att indraga nytt kapital i en affär, som visar sig vara så pass hotad, i synnerhet som man har att vänta — när nu gällande traktater upphöra — att det svärd, som nu hänger öfver hufvudet, då när som helst kan falla ned? Jag tror icke att det blir lätt, nej icke ens görligt att, vare sig i form af ökad aktieteckning eller ökade obligationslån, få fram ytterligare millioner till fortsättning af arbetet.

I sådant fall hafva vi alltså — om vi jemte alla andra sidor äfven vilja se denna sak ur beräknande egoistisk synpunkt och med den kalkylerande affärsmannens världsliga klokhet — all möjlig utsigt, synes det, för att detta bolag snart skall finna sin ställning sådan, att det med största tacksamhet och foglighet går in på och finner sig i en billig öfverenskommelse om afträdande af jernvägen. Antaget, att, såsom jag hoppas, staten i sådant fall öfvertager banan; så återstår endast, att det inhemska kapitalet är redo att upptaga grufverörelsen och jernbruksdriften. Finnas då finansiella och industriella krafter färdiga dertill, så hafva vi fått hvad vi önskat, och fått det på ett hyggligt sätt. Vi behöfva alltså icke, genom att besluta sådana åtgärder, som motionärerna hafva föreslagit, ställa vårt land i den dager, att det visar sig uppenbart hafva inlockat utländska kapitalister i en fälla, som regeringen varit med om att gillra, för att så omedelbart falla öfver och dräpa dem. Jag tror, att vi genom att följa motionärerna skulle begå icke allenast en orättrådighet utan äfven en dårskap! Och reklamationerna skulle snart blifva så starka, att vi blefve tvungna att betala en mycket hög skadeersättning.

Till dessa betänkligheter komma *slutligen* de, som, såsom här påpekats, stå i sammanhang med dels franska dels spanska handels-traktaten, dels också, såsom en reservant framhållit, med svensk-norska mellanrikslagen. Herr statsministern har redan bekräftat hvad som derom säges i reservationerna. Detta torde kanske icke heller förut hafva varit alldeles obekant för dem, som något hafva reda på

Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)

den franska handelstraktatens tidigare avslutningshistoria, att nemligen frågan om rättighet till exporttull varit föremål för alldeles separata underhandlingar mellan den svensk-norska och den franska regeringen, och att dessa separata underhandlingar förde till en i den mest direkta och bestämda form träffad öfverenskommelse, att båda regeringarna afsade sig den rättigheten. Den spanska handelstraktaten innehåller häruti alldeles samma bestämmelser som den franska. Ett flertal andra traktater, hvilka föreskrifva samma behandling som "den mest gynnade nation", måste naturligtvis anses innehålla samma stadgande. Slutligen kommer den svensk-norska mellanrikslagen, hvilken föreskriver, att för landsvägstransport mellan båda länderna icke får bestämmas någon vare sig exporttull eller transitoavgift. Om vi nu skulle åsätta jernmalmen en hög exporttull, hvad blefve följden? Jo, att man skulle forcera arbetet å den norska delen af banan och derefter föra ut hvarenda ton malm öfver Norge, så att åtminstone den delen af jernvägen komme att rendera något, under det deremot all svensk industri der uppe skulle upphöra, och hela den på svensk mark lagda delen af banan blifva död och oanvändbar. Detta, och intet annat, blefve följden.

Herr talman! Då således efter min uppfattning icke blott formella, utan äfven de mest kraftiga reella skäl föreligga, skäl af moralisk, af ekonomisk och af internationel politisk art; då en åtgärd, sådan som motionärerna påyrkat och utskottet efter dem i något modifierad form föreslagit, efter mitt förmenande skulle vara för svensk heder kränkande, för verkliga och fullt berättigade svenska intressen skadlig och för vår politiska ställning och politiska framtid i hög grad farlig, så måste jag ur dessa förenade grunder komma till samma konklusion, som den ärade reservanten nått något ensidigt och endast med åberopande af den ena klassens skäl, och i likhet med honom yrka, det så väl motionerna som utskottets hemställan måtte af kammaren afslås.

Med herr Herslow förenade sig herrar *Bratt, Andrén, Wretlind, Collander, Essén, Söderblom, Ahlström, Amnéus, Nilson* från Ystad, *Pålsson, Svensson* från Karlskrona, *Brodin, Schöning, Wahlin, Kardell, Nydahl, Carlsson* i Nysätra, *Arhusiander, Wallmark, Andersson* i Baggböle, *Eriksson* i Elgered, *Folke Anderson, Nilsson* från Lidköping, *Ullman, Stockenberg, Sundberg* från Vexjö och *Björkman*.

Herr Stjernspetz yttrade: Efter hans excellens statsministerns förklaring hyser jag visserligen inga farhågor för att utskottets förslag skall gå igenom. Jag förmodar nemligen, att Riksdagens majoritet har så mycken aktning för sin regering och äfven för våra traktater, att något sådant icke kan komma i fråga. Men då jag förutser, att, när den franska handelstraktaten utlupit, frågan under nästa treårsperiod kommer med all säkerhet att upptagas, och äfven, för så vidt en protektionistisk majoritet i riksdagen fortfarande kommer att förefinnas, vi få exporttull icke blott på malm utan äfven på åtskilliga andra produkter, så vill jag, medan jag ännu är här i kammaren, bedja att få med några ord granska några af utskottets skäl.

Bland dessa äro en del af den beskaffenhet, att de aldeles upphäfvä hvarandra. På vissa ställen i betänkanDET framhåller utskottet den stora vinst, som utländingar komme att erhålla genom Luleå—Ofoten-banan och dessa jerngrufvor deruppe, och söker uppröra en storm af afund mot dessa lyckliga utländingar, som der nedlagt så stora kapital och på dem nu skulle komma att skörda så ohygglig vinst. Men i samma betänkande heter det sid. 5 på följande sätt: »Hvad beträffar nämnda jernvägsbolag, så lærer det redan från sin första stund fört ett vanskligt lif och har endast genom Kongl. Maj:ts undseende kunnat börja malmfrakt på en icke lagligen afsynad bana.»

Om utförseltull å jernmaln.
(Forts.)

Här säger utskottet alltså sjelf, att detta företag är bygd på vacklande ekonomiska grundvalar. Jag tror visserligen, att man vid riksdagen icke egentligen har rätt att inlåta sig närmare på dessa förhållanden, men nog vill det synas, som stode jernvägsarbetet och hela företaget för öfrigt på ganska osäkra fötter. Vi hörde nyss en talare härstädes upplysa om, att dess obligationer icke skulle stå högre än 50 procent; och detta är naturligtvis en offentligt bekant sak. Redan deraf kan man bedöma bolagets ställning och fråga: »Hvad äro då de stora kapital värda, som hafva lagts ned i dessa företag, då de, som derutöfver lånat bolaget penningar mot första säkerheten, tydligen icke anse sig kunna få igen mer än hälften af hvad de lånat?» Mig förefaller det under sådana förhållanden aldeles klart, som om dessa kapital vore värda mindre än roll. Jag tror därför, att man icke behöfver söka framkalla någon sådan afund mot dessa »lyckliga» kapitalister.

En föregående talare har för öfrigt också omnämnt, huru både svenska staten och enskilde svenskar gång efter annan misslyckats uti sina försök att tillgodogöra sig dessa rikedomar. Då man nu här talat om, att vi skulle taga företaget om hand sjelfva, så vill jag härvid endast påpeka, att det verkligen torde vara för stort för våra svenska kapitalister. Det visar sig ju till och med, att dessa utländska, mycket kapitalstarkare bolag endast med största svårighet kunna reda sig, ja, kanske äfven de, duka under. Och då det nu icke finnes svenska kapitalister, som vilja nedlägga sina kapital i företaget, så borde vi icke missunna utländingar att göra det, då de dessutom dertill förskaffat sig lagliga rättigheter.

Härvid vill jag dessutom framhålla, att man icke, såsom herr De Laval gjort, i främsta rummet bör fästa afseende vid den afkastning, som de stora kapitalen antagas komma att lemna. Det är icke det, som är hufvudsaken. Den afkastning, som egarne, kapitalisterna, kunna få, blir alltid ytterst obestämd och oviss. Men det finnes en annan afkastning, som deremot är aldeles viss, och det är de arbetslöner, de anläggnings- och driftkostnader, som alltid måste utbetalas vid dylika företag. Dessa äro just den *bästa* och äfven *säkraste* afkastning, som nyssnämnda naturprodukter komma att gifva; och *den* afkastningen kommer gifvetvis Sveriges söner till godo. Hvad deremot kapitalisterna kunna få i ränta å sina nedlagda penningar torde åter, såsom sagdt, vara i högsta grad osäkert. För öfrigt borde man väl äfven kunna unna dem, som lagt ned mycket arbete och

Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)

energi i en affär, den vinst, som möjligen kan uppstå; det är ju icke några andra, som derpå löpt samma risk som de. Den föreslagna exporttullen skulle dessutom ännu ytterligare afskräcka svenska kapitalister, ja omöjliggöra för dem, att ingå i dessa företag.

I sitt betänkande har utskottet gjort sig saker till åtskilliga miss- tag. Bland annat yttrar utskottet på sid. 8: »Förarbetningen af dessa rika malmer böra vi på allt sätt söka förbehålla åt vårt eget land, och detta så mycket hellre, som det för den svenska bergshand- teringen måste vara ödesdigert, om på världsmarknaden kan till jem- förelsevis billigt pris utbudas en malm, hvaraf frambringas ett jern af den beskaffenhet, att det kan uthärda en täflan med det svenska». Nyss framhöll jag, att, vare sig kapitalisterna äro utländska eller svenska, arbetet med framdragande i dagen af de ifrågavarande rikedomarne komme att utföras af svenske män, och att alltså derutinnan funnes skäl att icke söka slå i hjel det nuvarande bolaget. Hvad åter detta utskottets påstående angår, nemligen att af den utskeppade malmen ett jern skulle kunna beredas, som skulle kunna täfla med det svenska, så är det alldeles grundfalskt. Man måste verkligen hafva en mycket ytlig kännedom om vår svenska jernstillverkning för att kunna tro eller yttra något sådant. Det svenska jernets beskaffenhet beror vis- serligen äfven på malmens beskaffenhet, men hufvudsakligen måste dock dess goda egenskaper tillskrifvas den omständigheten, att det smältes med träkol, äfvensom på den vidare bearbetning, som vi un- derkasta det. Det är uteslutande endast sålunda bearbetadt jern, som kallas svenskt jern och som förlänar det dess utmärkta egen- skaper. Den jernmalm åter, som utskeppas till England, nedsmältes med cokes eller stenkol. Herr De Laval förordade, att vi skulle sjelfva smälta dessa malmer uppe vid Luleå. Ja, det må vi gerna göra, men då de i så fall i brist på träkol måste smältas med cokes eller sten- kol, så blir det icke något svenskt jern af dem ändå, utan lika fullt blott engelskt jern, hvilket är af sämre qualité och i allmänhet be- tingar endast omkring $\frac{2}{3}$ af det pris, som det svenska jernet säljes till.

Då han vidare talade om ytterligare förädling af tackjernet der- uppe vid Luleå, var hans mening tydligen den, att vi skulle göra räls deraf. Just detta, att man skulle göra räls deraf, visar hvad för slags jern det är fråga om. Äfven det tackjern, som utskottet omnämner under namn af Gellivara tackjern och som blåsts i England, är därför ingalunda något svenskt tackjern och kan icke heller täfla med det svenska, äfven om vi sjelfva skulle hafva tillverkat det här i Sverige med stenkol.

Till följd af sin goda beskaffenhet och dyrare tillverkningskost- nad samt deraf följande högre pris i marknaden, användes det svenska jernet *endast* till grannlaga eller särskilda behof och står sålunda *utanför* konkurrensen med det af stenkol tillverkade jernet. Åsättan- det af den föreslagna tullen å malm skulle sålunda icke utöfva någon nämnvärd inverkan på priset å s. k. svenskt jern.

Beträffande mellersta Sveriges malmexport påstod herr De Laval, att den skulle sjelfdö om 2 å 3 år; men han var icke nöjd dermed, utan han ville taga lifvet af denna export nu genast. Jag vill då

framhålla hvad herr Harald Ericsson i sin motion anført angående prisen för Stripa-malmen. Ehuru jag icke kan annat än erkänna, att hans uppgifter på det hela taget äro fullt exakta, så vill jag dock nämna, att brytningskostnaden ofta nog utgjort mer än 12 öre per centner, äfvensom att priset på denna malm, levererad med 16 öres fraktkostnad i Köping, stundom har understigit 40 öre per centner, d. v. s. att nettobehållningen af malmbrytningen under somliga år icke uppgått till 12 öre per centner eller till beloppet af den föreslagna tullen. Att nu åsätta den tull, som utskottet föreslagit, skulle således innebära detsamma som en dödsdom öfver denna grufva, och liknande blefve förhållandet för flere andra grufföretag i mellersta Sverige.

*Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)*

Jag finner utskottets resonnement högst egendomligt, då utskottet säger så här: »Utan att underskatta den ofördelaktiga inverkan en utförselstull å jernmalm skulle medföra för grufhandteringen inom vissa trakter af mellersta Sverige, kan utskottet likväl icke vid afgörandet af föreliggande fråga tillmäta denna inverkan någon synnerlig vikt». Det vill med andra ord säga, att utskottet anser, att Riksdagen skulle kunna utan någon tvekan tillintetgöra en verksamhet, som hittills varit loflig. Vi hafva hittills här i Sverige lefvat i den öfvertygelsen, att Riksdagen skulle företrädesvis vilja skydda eganderätten samt hvarje loflig industri och hvarje loflig verksamhet. Men nu ser man af utskottets betänkande, att vi icke behöfva fästa oss vid sådana småsaker, utan kunna hänsynslöst slå i hjel hvarje dylik verksamhet. Och om anledningen, hvarför man icke ansett sig behöfva fästa något afseende vid detta mördande af enskilda kapital och vissa industrier, upplyses man af utskottets yttrande, der det heter: »Exporten af jernmalm från mellersta Sverige är icke af sådan betydelse för landet i dess helhet, att omsorgen om bevarandet af de villkor, hvarunder denna export för närvarande arbetar, bör lägga hinder i vägen för en åtgärd, som för bergshandteringen i stort sedt är till bättnad.» Här fattas tydligen en utredning. Ty hvilka bevis har utskottet för antagandet att detta exportförbud eller denna utförselstull å jernmalm skulle leda till bättnad för den svenska jernhandteringen. I betänkandet har icke anförts ringaste stöd för ett sådant antagande. Utskottet rör sig helt och hållet inom fantasiens område. Det är förgäfvets som jag anstränger mig för att kunna upptäcka någon verklig eller påtaglig nytta af exportförbud på malm, ty hvarken hafva vi eller kunna förmoda för framtiden brist på malm. En *saklig* utredning af utskottets påstående i en så djupt ingripande fråga har man derfor ovilkorlig rätt att begära.

Efter mitt förmenande skulle jernhandteringen på mångfaldiga ställen taga stor skada af denna exporttull, och detta af det skälet, att våra jernverk äro i hög grad intresserade af att få sälja den del af sin malm, som de icke sjelfva kunna använda. Förhållandet med malmbrytning i grufvor är nemligen sådant, att, om malmbrytningen icke blir verkställd till en viss quantitet, så blir brytningen allt för dyr. Ensamt för att hålla en grufva fri från vatten erfordras ångmaskiner eller mycket kraftiga motorer, som måste arbeta natt och

dag. Om nu en grufvegare icke får afsättning för den malm, som han erhåller till öfverlopps, utöfver hvad som åtgår för hans eget behof, så blir den malm, som han sjelf behöfver, ytterst dyr, och således skulle den förmån, som man förestält sig kunna erhållas af denna exporttull, blifva helt och hållet illusorisk. Exporttullen skulle på många ställen komma att leda till raka motsatsen af det, som man åsyftat, hvilket förhållande skulle inträffa särskildt vid den grufva, som herrar De Laval och H. Ericsson omnämnt, nemligen Stripa- och äfven Norbergs-grufvorna jemte flere andra. Bergshandteringen lider redan nu så stort men, att den lemnar ringa eller ingen behållning; och vid sådant förhållande kan hvarje slag, som rigtas emot de för rörelsens bedrivande nu befintliga anordningarna, lätteligen för densamma blifva en dödsstöt. Jag vågar derfor påstå, att malmtullen sålunda skulle, just i stort sedt, blifva till obotlig skada för en större del af jernverken i vårt land, *utan att* på andra håll medföra något verkligt gagn. Kunde utskottet bevisa motsatsen, skulle det säkerligen vara mången kärt!

Herr De Laval nämnde i sitt anförande något om ett grufvegare-intresse. Det lät som om ett sådant icke skulle hafva något slags berättigande. Det skulle därför uppoffras för *något* som endast funnes i fantasien och behöfde således icke enligt samme talare tillgodoses. Om vi i allmänhet följde dylika grundsatser, kunde vi få exporttull på många saker. Om t. ex. vi tyckte, att vi få betala för mycket för en separator, så behöfde man ju endast ställa så till, att man finge exporttull på separatorer och sålunda genom att försvåra dess försäljning på utlandet tvinga den stora verkstaden att till billigare pris försälja desamma inom landet. Det vore en god sak för våra mejerier. Då det dessutom här i Sverige finnes blott ett enda aktiebolag, som tillverkar separatorer, så betydde det ju så ofantligt litet, om denna fabrik finge att kämpa med svårigheter, när hela vårt jordbruk, för att ej säga hela landet, hade en fördel af billigare anläggnings- och tillverkningskostnad vid sina mejerier. Jag hoppas att herr De Laval skall vara med på ett sådant förslag, då ett enda bolags obestånd betydde för det stora hela så oändligt mycket mindre än alla dessa grufföretag, hvilkas arbetare kuuna räknas i tusental! På enahanda sätt kunde man ju också förfara med många andra saker; man kunde ju t. ex. lägga exporttull på smör m. m. Men skulle man endast utgå från den synpunkten, att man har rätt att slå i hjel hvarje industri, hvarje företag, för att andra möjligen skola få sina förnödenheter för billigare pris, så skulle man komma in på ett system, som, jag befarar det, skulle komma att lända till största skada för och rubbning i de principer, som hittills ansetts nyttiga för industriens utveckling.

Herr De Laval nämnde vidare, att grufvbrytningen vid Grängesberget icke afsåge någon grufaffär, utan var mera en jernvägsaffär. Detta påstående anser jag mig dock böra något korrigera, alldenstund jag mycket väl vet, att Grängesbergs grufvegare derpå hafva en ganska god behållning och derpå särskildt i anläggningar nedlagt hundratusentals kronor. Det är för resten, äfven för en utanför stående,

ganska tydligt, att denna gren af deras stora jernhandtering är den enda, som under närvarande konjunktur verkligen lemnar behållning. Obestridligt är äfven, att trenne jernvägsbolag hafva sin goda utkomst på samma malms transport till Oxelösund, men detta tyckte herr De Laval då rakt icke gjorde någonting, om de skulle uppoffras. Det tycktes snarare för herr De Laval vara en ytterligare auledning att kunna få på en och samma gång slå i hjel två eller kanske tre anläggningar, grufföretaget och två af jernvägarne!

Om utförselstull å jernmalm.
(Forts.)

En föregående talare har redan nämnt, att det nog finnes flera länder här i världen än Sverige, som hafva rik tillgång på jernmalm. Jag vill i det fallet fästa herr De Lavals uppmärksamhet derå, att allra största delen af vårt jordklot ännu icke är undersökt i afseende på tillgången af jernmalm. Dessa upptäckter af nya malmfält ske år efter år. De sista upptäckterna i stor skala hafva egt rum i Afrika. Och det lider icke något tvifvel om, att rika malmtillgångar komma att påträffas på en mängd andra ställen. I Ryssland hafva ännu icke så omfattande undersökningar blifvit gjorda, att man icke kan påstå, att mycket stora malmtillgångar med all sannolikhet der ännu skola anträffas. Likaså i Afrika och Amerika och andra verdensdelar. Äfven i Sverige upptäckas årligen hundratals grufvor. Jag vet, att här finnas stora och rikliga grufvor, som icke ännu blifvit det ringaste bearbetade, och andra blott ett eller annat år. Talet, att jernmalmen utomlands snart skulle taga slut, och att Sverige skulle med gellivaramalmen kunna beherska världsmarknaden, är sannerligen så befängdt, att jag derpå icke vill spilla några ord. Det är ett fullkomligt fantasifoster!

Herr De Laval framhöll, att exporttullen å jernmalm vore lik en jernring, som hölle igen och skulle bidraga till att höja prisen. Den liknelsen var icke så oriktig; men jag hemställer till kammaren, huruvida det kan vara ekonomiskt riktigt eller sundt, att *staten i lagstiftningsväg* söker att åstadkomma en jernring. Alla "ringar" så väl i utlandet som i Sverige hafva uppstått *bredvid* eller *på sidan* om lagarne och anses i alla länder såsom mer eller mindre *skadliga för det allmänna*, om de än för en viss speciel näring kunnat vara för någon tid gagnande och då alltid på de öfriga näringarnas bekostnad. Jag vet *intet* land, som söker uppmuntra uppkomsten af s. k. ringar, och Sverige vore i så fall det första.

Han sade vidare, att det icke skulle kosta staten någonting att bilda en sådan der "jernring"; blott ett beslut om en dugtig exporttull på jernmalm, som kunde hindra exporten deraf. Och detta skulle icke kosta landet någonting? Jo, herr De Laval, det kostade ansenligt! Det vore ju alldeles precis detsamma som om en person, som egde ett kapital på många millioner, gräfdde ned detsamma i en källare samt deröfver lade stora stenar under yttrande: "här skall du ligga".

Jag tror att det skulle kosta landet högst betydligt att låta så stora kapital ligga ofruktbara och i sanning ett besynnerligt system att befördra företagsamhet! Ingen förständig kapitalist skulle handla på detta sätt, och jag tror för öfrigt, att det icke vore nyttigt att staten ingrepe uti jernhandteringens naturenliga utveckling i tanke

Om utförelse-
tull å jern-
malm.
(Forts.)

att svenska Riksdagen skulle kunna hafva i sin hand magten att bestämma världsmarknadens pris på jern.

Vi hörde också nyss, att gellivaramalmen icke kan smältas enbar, och det är mycket sant hvad man här upplyst, nemligen att dessa malmer vore ytterst svåra att reducera. Förhållandet är nemligen det, att de innehålla ett ämne, som heter *titan* och hvilket ingår i malmen med icke mindre än två procent, och detta ämne gör dessa malmers bearbetande så ytterst bränsleödande, att den påräknade stora vinsten blir högst tvifvelaktig, och denna titanhalt kommer hädanefter som hittills sannolikt att afskräcka våra svenska kapitalister från hvarje företag med bearbetningen af dessa malmer, och sannerligen deras lust dertill skulle ökas genom antagandet af exporttullen, ty, hvem som än skulle bearbeta dem, vore en fri export, åtminstone att börja med, ett alldeles nödvändigt vilkor för att man skulle kunna inlåta sig i ett sådant företag. Det blefve tillräckligt med risk och förluster ändå. För öfrigt vet jag, att herr De Laval som ingenjör mycket noga följer med sin tids upptäckter, men gent emot påståendet, att gellivaramalmen skulle beherska världsmarknaden ber jag dock att få påminna honom om, att det finnes en metall, som mycket väl kan ersätta jernet, en metall, som redan för 30 till 40 år sedan börjat föras i marknaden, nemligen aluminium. Och denna metall tryter icke i något land. Vår vanliga lerjord är icke annat än en aluminiummalm, mycket rik på aluminium, och det har i 30 år arbetats på att med minsta möjliga kostnad draga ut denna metall ur leran. Man har nu också lyckats så bra härmed, att priset å aluminium nedgått till $\frac{1}{4}$ mot hvad det kostade för några få år sedan, och det lider intet tvifvel, att ej våra kemister och ingenjörer förr eller senare skola lyckas framställa denna metall till ett billigt pris. Då vi dessutom veta, att aluminium har många och betydande företräden framför jernet — det rostas icke, är betydligt lättare än jernet (om jag mins rätt, väger det ej mer än $\frac{1}{3}$ af hvad jernet väger) och då det dessutom har stor styrka och hållfasthet, så kan det hända, att, medan vi spara på vår jernmalm, jernåldern tager slut, och det kommer en ny ålder, aluminiumåldern, och hvad blefve då våra jernmalmer värda? Då de, som förordade denna tull, röra sig på fantasiens område, så må det tillåtas äfven mig att vara en smula fantast; jag tror dock, att dessa mina fantasier äro betydligt bättre grundade. Ty det är ett faktum, att aluminium är bättre än jernet; och att framställningen deraf på de sista åren blifvit betydligt billigare, är likaledes ett faktum, och jag tror, att meningarna ingalunda äro delade derom, att denna metall kommer att få en stor framtid och bli af största betydelse för menskligheten och civilisationen.

Hvad angår herr De Lavals yrkande, att Riksdagen skulle för sin del besluta om tull å jernmalm och på samma gång hos regeringen anhålla, att den måtte utverka tillstånd dertill hos traktatmagterna, så tillåter jag mig att fråga: finnes det någon rimlig grund att tro, att en sådan begäran skulle af traktatmagterna bifallas? Frankrike var ju så ytterst månt om att få exporten från Sverige fri. Hur kan det vara tänkbart, att dessa länder, som behöfva malm, skulle tillåta

oss att sätta exporttull på denna artikel? Det är för mig alldeles ofattligt. En sådan begäran som den ifrågasatta kan omöjligen leda till någon åtgärd, så framt vi ej vore beredda att på andra områden göra dessa magter sådana medgifvanden, att vi säkerligen blefve illa kuggade på affären. Äfven för de mest ifriga tullvännerna kan denna sak icke hafva den vigt, att de icke lugnt kunna vänta två år, till dess franska handelstraktaten upphör att vara gällande, ty så brådtom är det icke, och icke blifva malmfälten vid Gellivara uttömda på dessa två år.

Medan jag har ordet, skall jag be att få nämna — och utskottet har äfven haft godheten nämna det — att jag från Lindes domsaga fått mottaga en petition eller skrifvelse, undertecknad af 380 personer, till större delen arbetare, hvilka äro mycket bekymrade för sin existens, i fall denna malmtull skulle antagas. Man bör väl taga någon hänsyn till sådana förhållanden, så mycket mer, som man egentligen icke vet, om denna tull skulle kunna medföra några verkliga fördelar på andra håll.

Jag vill äfven nämna, att jag mycket väl förutser, att, om denna protektionistiska vind fortfarande kommer att blåsa under nästa treårsperiod, denna exporttull då kommer att införas. Jag vill därför framhålla, i fall jag då icke är här, att den af utskottet föreslagna tullsatsen enligt min åsigt är alldeles för hög, och att den på grund häraf kommer att mörda åtskilliga kapital och orsaka arbetslöshet flerstädes.

Vi äro icke så rika i vårt land, att vi ha rätt att genom ett naket och obetänksamt riksdagsbeslut tillintetgöra industriella företag och kapital, och jag vet icke, hvilka kapital, som skulle kunna växa upp på dessa kapitals grafvar. Om jag det visste, så kunde det ju vara en möjlighet, att jag skulle kunna vara med om en dylik tull, ehuru jag i alla fall får bekänna, att jag icke är så lifvad som mängen här i kammaren att mörda kapital, som äro nedlagda i hittills lofliga industriella anläggningar. Derfor vill jag framhålla, att, om en tull skall åsättas — och jag tror att så framdeles kommer att ske — så kunde väl en tull af 5 öre per 100 kilogram möjligen bäras, men redan en tull af 10 eller 12 öre per 100 kilogram vore för hög; och man finge väl härvid, som eljest plägar vara vanligt, rätta tullsatsen något så när efter varans värde, och då vore redan 5 öre tull nog, så mycket mer som en utførseltull alltid bör åsättas jemförelsevis lägre än en tull på varor som införas i landet. En sådan tullsats skulle ej medföra så stora faror, som den af utskottet nu föreslagna.

För närvarande ber jag alltså få yrka afslag å utskottets betänkande.

Herr Jansson i Krakerud: Sedan jag begärde ordet, har herr Stjernspetz så grundligt utredt den föreliggande frågan, att jag mycket väl kunde hafva afstått från ordet, men jag skall likväl, när jag nu en gång fått det, be att få bemöta några yttranden af herr De Laval.

Utan att i ringaste mån vilja underkänna herr De Laval's med flere fackmäns förmåga, skall jag endast be att få uttala ett tvifvel,

Om utførseltull å jernmalm.
(Forts.)

Om utförselstull å jernmalm.
(Forts.)

huruvida de af dem framställda teoretiska beräkningarna i praktiken skola kunna slå in. Han talade först om, huru mycket malm det finnes, icke allenast i Sverige, utan i hela världen. Jag skall då be att få på det bestämdaste protestera mot hans uppfattning i detta afseende. Ehuru jag icke är fackman i egentlig mening, har jag dock vistats i närheten af grufvor och äfven arbetat i några af dem. Det inträffade mycket ofta, att man i en ort träffade på malmlager, innehållande många tusentals tons malm, oaktadt man strax förut varit öfvertygad, att förrådet der var uttömdt. Man ser således, att dylika beräkningar icke slå in; och då malmen ligger på cirka 5- eller 600 fots djup, och man icke kan undersöka hvarje fläck af jordklotet med kompasser, så torde det vara omöjligt att veta, huru mycket malm det finnes och huru länge den skall räcka. Så kommer härtill att kompassen går icke på alla malmsorter.

Herr De Laval föreslog derjente att bilda en jernring inom vårt land. Första steget dertill skulle vara att sätta exporttull på malm. Han jernförde vidare jernindustrien med vår trähandtering. Jag ber i förbigående få nämna, att det mellan dessa båda saker är en ganska stor skilnad, ty våra skogar befinna sig ofvan jord, men malmen befinner sig ofta, som sagdt, 5 till 600 fot under jordytan. Om man genom denna tull kan förorsaka, att malmen faller i pris, så att den ej kan exporteras, så är det alldeles gifvet, att en mördande konkurrens inom vårt land skulle uppstå i afseende på malmbrytning, och då är det klart, att följden blefve att många grufvor måste nedlägga sin rörelse. Och då man tänker sig, att en grufva, som varit bearbetad 30 å 40 år, hvori malmen ligger 5 till 600 fot under jordytan samt att der upptoges några hundra tusen tons berg för hvarje år, så kan man förstå, att, om grufvan öfvergifves, det ej skall dröja länge, förr än den är full med vatten som en liten sjö. Och jag får fråga herr De Laval, huruvida det kan vara förenadt med klok hushållning att bevara dessa mineral åt våra efterkommande genom att begrava dem under ett sådant vattenflöde. Jag tror, att man tvärt om skulle, såsom herr Stjernspetz sade, lägga ned dem så, att man icke får någon mera nytta deraf. Han sade, att det vore detsamma som att gräfvat ned millioner i en källare och lägga sten ofvanpå. Men jag vill gå ännu längre, ty stenarne skulle man kunna taga bort, men, sedan grufvan fylts med vatten, kostar det mer att få bort vattnet än att taga bort stenarne.

Jag har svårt för att se, hvilken nytta jernindustrien egentligen skulle få af denna tull. Jag tror icke den skulle blifva till något nämnvärdt gagn. Dessutom, har man medelst grufvestadgan lemnat rättigheter åt hvilken som helst att uppsöka och bearbeta de malmer man lyckas finna, under förutsättning att sälja dem så väl in- som utomlands, skall Riksdagen då, sedan många så väl enskilde som bolag uppförat både tid och pengar på nämnda malmfyndigheter, stryka ett pennndrag öfver allt sammans för att ruinera nämnda personer. Jag för min del vill icke vara med om att lagstifta på detta sätt. Jag vet visserligen icke, huru den väckta motionen om förbud mot tillverkningen af margarin kommer att afgöras af Riksdagen; men man har

der utgått från den förutsättningen, att, om man fräntager ett bolag eller en enskild person rättigheten att drifva en loflig industri, skall staten lemna ersättning för den förlust de lida genom inskränkandet af deras rättigheter. Jag tror att, om Riksdagen nu fattar ett beslut, hvarigenom en mängd grufvegare blifva ruinerade, måste Riksdagen äfven se till, att de få ersättning för de kapital, som de nedlagt i företagen under förutsättning att få sälja malmen hvar de behaga.

Om utförselstull å jernmalm.
(Forts.)

Hvad jag nu sagt gäller hufvudsakligen grufdriften i mellersta Sverige. Hvad åter beträffar gellivarabolaget och denna jernväg deruppe, som man så mycket väsnas om, synes detta mig vara en mycket vidt omfattande och så svårlöst fråga, att den icke kan lösas på grund af ett i allmänna ordalag affattadt utskottsbetänkande och en i följd deraf beslutad exporttull på malm. Jag tror denna sak kräver vidare utredning än som utskottet här förebragt, och om jag säger, att jag önskar att denna fråga snart blir löst, så delas säkerligen denna min önskan af mängden här i kammaren. Men härför fordras dock en fullständig utredning, som det väl är omöjligt för ett utskott att åstadkomma, och jag vill därför icke tadla bevillningsutskottet för att det icke framlagt en sådan. Skall man tala om, huru stor vinst som svenska staten kunde göra på malmhandteringen deruppe, bör man först hafva klart för sig, huru många millioner utlänningarne lagt ned på detta företag; och att de böra hafva skäligen ränta på nämnda kapital, torde ingen vilja bestrida. Öfvertoge vi nu denna jernväg, finge vi i alla fall betala ränta till utlänningarne, då vi sjelfva icke hafva penningar för att inköpa banan. Det föresväfvar mig dock, som om det vore något oegentligt i att främja exporten af gellivaramalmen, ty det vore ju bättre att bygga hyttor deruppe för att tillgodogöra sig skogarne derstädes. Detta har från början varit meningen, och komma vi derhän, blir det till nytta för landet. Jag tror, att vi kunde vara tacksamma, om vi finge njuta fördelarne af dessa stora rikedomar deruppe, synnerligast med afseende fäst på kultiveringens derstädes.

För tillfället yrkar jag emellertid afslag på utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Jag skall icke upptaga kammarens tid med att inlåta mig på frågan, huruvida det kan vara lämpligt att påföra jernmalm exporttull eller icke, eller, i förra fallet, huru stor denna tull torde blifva; ty jag anser icke detta nu vara hufvudsaken. Om man gifver akt på, huru saken nu står, finner man, att denna fråga har en helt annan betydelse; den gäller nemligen, huruvida man skall respektera ingångna traktater, om man vill upprätthålla gifna lagar eller icke. Från statsrådsbänken hörde vi också vid diskussionens början, att hans excellens herr statsministern på det kraftigaste framhöll denna sida af frågan, och han påvisade medelst upplästa handlingar och delar af traktaterna, att icke Riksdagen och icke ens Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt kunna rubba aftalen med främmande magter under nuvarande förhållanden. Detta synes mig böra vara tillräckligt för oss. Väl hör man jemnt utomkring talas om, att man numera icke respekterar ingångna aftal som i forna dagar; och nog märker man det äfven vid vissa tillfällen. Men icke tror

Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)

jag vi kommit derhän, att icke svenska Riksdagens Andra Kammare skulle vilja respektera ett sådant aftal, i synnerhet som detta gäller icke blott de två länder, med hvilka traktater blifvit ingångna, utan äfven skulle inverka på de öfverenskommelser, som äro träffade med flertalet af Europas statsmagter.

Denna fråga synes mig således vara mycket betydelsefull; och det är uteslutande från nämnda synpunkt som jag betraktar frågan, då jag yrkar afslag på så väl utskottets som herr De Laval's förslag. Det senare synes mig vara ungefär detsamma som det förra, det är blott insvept i mera dunkla ordalag. Men det gäller i hufvudsak detsamma, nemligen att besluta exporttull på malm. Och antages detta förslag, hafva vi gått öfver gränsen för våra rättigheter. Det är därför jag också nu yrkar rent afslag.

Häruti instämde herrar *Thestrup, Lyttkens, Lundberg, Sven Nilsson, Nilsson* i Skärhus, *Nilson* från Ystad, *Waldenström* från Gefle, *Olsson* i Kyrkebol, *Persson* i Heljebol, *Bruse, Olson* i Stensdalen, *Hansson* i Solberga, *Holm, Truedsson, Lilienberg, Bengtsson* i Boberg, *Boström* i Bodbyn och *Larsson* i Berga.

Herr Cederschiöld: Herr talman, mine herrar! Då jag, på sätt i betänkandet finnes antecknad, af sjukdom varit hindrad att deltaga i detta ärendes slutliga handläggning inom utskottet, skall jag anhålla att nu få med några ord redogöra för min ställning till denna fråga, som för visso är af mycken vikt. Jag får i sådant afseende då först gifva till känna, att jag, med hänsyn till de beaktansvärda omständigheter, som finnas angifna dels i de af herr Reuterswärd inom Första Kammaren och herr De Laval m. fl. inom denna kammare i ämnet väckta motioner och dels äfven i utskottets betänkande, anser öfvervägande skäl tala för jernmalms beläggande med någon utförselstull. På samma gång emellertid, som jag har denna åsigt i sjelfva hufvudfrågan, har jag från början icke kunnat undgå att finna, det våra med Frankrike och Spanien afslutade handelstraktater innebära ovilkorligt hinder för oss att under den tid, dessa traktater ännu äro gällande, pålägga en sådan utförselstull. Denna min uppfattnings rigtighet har sedermera, så vidt jag förstår, till fullo bekräftats genom de upplysningar angående tillkomsten i den äldre franska handelstraktaten af artikeln 4, som äro meddelade i den af herr Boström jemte åtskilliga ledamöter från Första Kammaren mot utskottets förslag afgifna reservation, och som i dag blifvit af hans excellens herr statsministern för kammaren ytterligare framhållna. Det är uppenbart att, med den uppfattning jag alltså har, jag icke på något sätt kan biträda utskottets hemställan, att Riksdagen nu skulle, utan ens någon antydning om ifrågavarande förhållande med afseende å traktaterna, besluta att åsätta utförselstull å jernmalm.

Det förslag, som i särskild reservation framstälts af herr Wallberg, och med hvilket förslag herr De Laval's i dag här gjorda yrkande, så vidt jag kan finna, i allt väsentligt öfverensstämmer, synes mig då vara något mera antagligt; ty i detta förslag lemnas frågan om trak-

aternas åtminstone icke utan all uppmärksamhet. Men jag måste dock bekänna, att icke heller detta sista förslag är för mig synnerligen tilltalande. Med den erfarenhet vi ega om de mycket bestämdt afböjande svar, som från så väl Frankrike som Spanien lemnats på förlidet år gjorda framställningar om vissa medgifvanden i afseende på handelstraktaterna, synes det mig nemligen vara föga lämpligt, om Riksdagen nu å nyo skulle ifrågasätta framställningar till dessa båda länder om dylikt medgifvande.

Om utförseltull å jernmalm.
(Forts.)

Af hvad jag nu haft äran yttra torde nogsamst framgå, att mina åsikter i ämnet i det närmaste öfverensstämma med dem, som uttalats i herr Boströms m. fl:s förenämnda reservation, och jag skulle därför också, herr talman, helst se, om kammaren ville bifalla samma reservation.

Herrar *Lund, Höglund, Werner* och *Styffe* instämde med herr Cederschiöld.

Herr friherre Bonde: Sedan hans excellens herr statsministern gifvit till känna regeringens ställning till föreliggande fråga, nemligen att regeringen anser de ingångna handelstraktaterna lägga bestämdt hinder i vägen för åsättande af den föreslagna exporttullen å jernmalm, är det väl icke troligt, att denna kammare skulle kunna godkänna hvad utskottet härutinnan föreslagit. Men då herr De Laval likväl här framställer det yrkandet, att kammaren i trots af statsministerns afgifna förklaring skulle besluta exporttullen, ehuru med det, som det skulle kunna synas, mildrande tillägget af en anhållan att, derest Kongl. Maj:t icke ansåge denna tull öfverensstämmande med traktaternas bestämmelser, Kongl. Maj:t måtte vidtaga nödiga åtgärder för underhandlingar med respektive stater för att få traktaterna ändrade i ifrågavarande delar, så torde det vara nödvändigt att något ytterligare taga frågan i skärskådande.

Man har af utskottets betänkande med förvåning sett, att utskottet med tystnadens vältalighet förbigått frågan om traktaterna. Detta har förklarats dermed, att utskottet skulle så sent fått del af det af statministern åberopade statsrådsprotokollet, som innehåller motiveringen för traktatbestämmelserna, att utskottets samtliga ledamöter ej haft tillfälle att så sätta sig in i traktaterna, som reservanterna kunnat göra. Detta synes mig särdeles beklagligt. Lyckligt likväl att åtminstone några utskottsledamöter i tillräcklig tid derom erhöllo kännedom, så att de funno sig föranlättna att icke biträda utskottets beslut utan deremot afgifva sin reservation. Ändå bättre hade dock varit, om dessa ledamöter äfven meddelat de öfriga den värderika upplysningen, då utskottet tör hända kommit till ett annat slut. Utskottet har ej ens, såsom från visst håll blifvit gjordt, sökt bortresonnera det hinder som förefinnes i traktaterna, utan, som jag nämnt, alldeles förbigått dem med tystnad. Ja! det är verkligen förvånande, att utskottet kunnat framkomma till Riksdagen med något sådant som att föreslå, att Riksdagen skulle påfordra, att Kongl. Maj:t skulle sanktionera ett beslut, som står i rak strid emot gällande traktater. Ut-

Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)

skottet har kanske ansett, att det traktatsbrott Spanien nyligen förmenas hafva begått emot Sverige (det lär dock vara tvifvelaktigt om något dylikt traktatsbrott verkligen egt rum) skulle föranleda den uppfattningen, att då Spanien icke ansett sig behöfva respektera den med oss ingångna traktaten, så behöfde icke heller vi å vår sida vara så finkänsliga. Men så vida den åtgärden att med exporttull belägga jernmalm i strid emot spanska handelstraktaten skall innebära någon hämd emot Spanien för dess beteende, så bör detta blifva en för Spanien ganska behaglig hämd. Ty hvad kan väl för Spanien vara behagligare, än att vi stänga vår svenska jernmalm inne och lemna Spanien fritt från konkurrens i fråga om dess egen malm.

Detta vore i sauning en ädel hämd, som väl finge anses förutstafvad af den kristliga sedelagen, att man skall löna ondt med godt.

Så väl motionärens som utskottets motivering hafva här nagelfarits af åtskilliga talare. Att den är bristfällig är framhållet, och att den är felaktig, är likaledes framhållet, och den har blifvit granskad från så många synpunkter, att det icke kan vara mycket att om densamma tillägga. Men en sak, som synnerligen förvånat mig, kan jag ej förtiga, nemligen det lättvindiga sätt, hvarpå såväl motionären som utskottet kommit till det påstående, att då, enligt uppgifven beräkning malmerna från Bilbao snart skola taga slut, derefter inga andra större malmtillgångar än de svenska skulle förefinnas. De besinna dervid icke alla de malmtillgångar, som redan äro kända på andra håll. Herr De Laval medgaf väl, att sådana tillgångar funnos, men påstod, att de voro obetydliga och svårtillgängliga. Men han besinnar icke, att största delen af jordklotet ännu icke är undersökt, och att malmanledningar säkerligen på många håll skola komma att upptäckas. Man besinnar icke, att just det förhållandet, att vi instänga våra malmer, är en eggelse att med fördubblad ifver uppsöka malm på annat håll. Jag skulle likasom motionärerna anse det vara en synnerlig lycka, om vår svenska malm blefve den spanskas efterträdare. Men för att den skall kunna intaga denna plats, så är det väl nödvändigt, att den blir känd på världsmarknaden. Men det blir den icke genom att stänga den inne utan genom att föra ut den i marknaden. Utskottets och motionärens öfriga motiv vill jag icke vidare upptaga till behandling, men det har sagts, att vår svenska jernhandtering skulle komma att lida så ofantligt derigenom, att utländingen skulle få tillfälle att utomlands med svensk malm bereda svenskt jern. Det har redan framhållits, att det svenska jernets företräden bero på dess beskaffenhet att vara beredt med träkol; och om gellivarmalmerna beredas med cokes i England, blifver deraf ej svenskt träkolsjern. Det är väl sant, att bättre metoder för jernets framställning numera gjort, att det svenska jernets öfverlägsenhet nu är mindre än förr, men detta är ett sorgligt faktum, som icke kan hjälpas med denna exporttull. Och jag tror enda sättet att upphjelpa vår jernhandtering vara att söka följa med jernhandterings utveckling på andra områden och till och med öfvergifva de dyrbarare arbetsmetoderna samt söka göra malmen till godo på annat sätt.

Herr Ericssons motion är mycket kuappt affärdad. Utskottet har

icke fäst sig vid, att en stor del grufvegare i mellersta Sverige skulle genom den föreslagna tullen beröivas sin utkomst, icke heller dervid att hundratals arbetare skulle dermed gå miste om sitt arbete, icke heller dervid att en del af våra jernvägar skulle förlora sin hufvudsakliga inkomst. Allt detta affärdar utskottet dermed, att det är *obetydligheter*.

Om utförselstull å jernmalm.
(Forts.)

Hvad som vid denna fråga i främsta rummet måste beaktas, är den nya princip som här ifrågasättes att tillämpas, nemligen exportförbudens princip. Ty att här är fråga om ett exportförbud, torde vi alla vara ense om; så kommer tullen att verka äfven med den af utskottet föreslagna nedprutningen, då denna malmexport icke tål en dylik tull. Vi böra då betänka hvad denna princip innebär och hvilka följder den kommer att medföra. Det är en längesedan öfvergifven ståndpunkt i vårt land likasom i andra länder att utfärda exportförbud. Man vill icke på detta sätt hämma utvecklingens gång, icke hindra handeln att taga sina naturliga vägar. Dock, det är sant, det är väl öfverflödigt att fästa sig vid, att här är fråga om tillämpningen af en *föråldrad* princip, ty jag vet, att detta icke betyder något i dessa dagar. Här har redan framhållits en del konsekvenser, som borde blifva följden, om man inslår på denna väg för att söka uppmuntra industrien. Äfven andra konsekvenser kunna med fog framdragas. Hvem kan väl förneka, att det vore för jordbruket välsignelsebringande om all den hafre som nu utföres blefve inom landet uppöftrad och förvandlad till smör och såsom sådant exporterades? Det är ju gifvet, att vi, genom att släppa ut vår hafre, underhjelpa smörtillverkningen i andra länder, och att, derest vi förbjöde utförsel af vår hafre, vi skulle dels öka vår smörproduktion, dels i någon mån minska konkurrensen i utlandet. Och hvarför icke likaså sätta exporttull å våra skogsprodukter, för att dels i moralens intresse hindra sköfvingen af våra skogar, dels förbättra tvåvaruprisen? Men jag tror, att ingen af herrarne ville vara med om tillämpningen af dessa konsekvenser. Jag tror, att vi alla äro ense derom, att vi böra sträfva att höja vår exportsiffra och icke att sänka den genom exportförbud. Jag har likväl endast velat framhålla dessa konsekvenser till nogsamt begrundande.

Huru olika låter det icke nu mot vid 1884 års riksdag? Riksdagen har törhända nu blifvit förståndigare, detta påstående fälles åtminstone häromdagen i denna kammare. Men lika farligt, som det är att låta känslan fara bort med förståndet, lika farligt är det att låta förståndet förvilla rättsbegreppen. År 1884 hade regeringen till Riksdagen gjort framställning om beviljande af vissa förmåner för den då ej ännu påbörjade Luleå—Ofoten-banan och dessa blefvo äfven af båda kamrarne med stor majoritet beviljade. Visserligen förekom äfven något motstånd, men alla talare, som då yttrade sig, vitsordade vigten, betydelsen och gagnet icke blott för Norrland utan för hela vårt land af denna nya trafikled. De enda betänkligheter, som framhöllos emot beviljande af dessa rättigheter, voro, att man befارade, att man dermed skulle narra utlåndingen att här nedlägga penningar i förlustbringande företag. Ty under 10- och 100-tals år hade man sett, huru mycket penningar blifvit uppslukade på liknande företag.

Om utförseltull å jernmalm,
(Forts.)

Det var sålunda en moralisk känsla, som då gjorde, att man icke ville narra utländingen att äfventyra dessa penningar. Det är ganska anmärkningsvärdt att läsa, huru den talare, kammarens nuvarande vice talman, som framhöll denna uppfattning, då yttrade sig, och jag ber att få fästa kammarens särskilda uppmärksamhet derpå. Han säger bland annat: "Nu kan man visserligen säga, och det har också blifvit sagdt på samma gång man säger, att man icke tror att det blir någon jernväg utaf, att det är ingenting att tala om, i fall de rike engelsmännen narras till att lägga ut penningar, ty de hafva nog råd att släppa till kapital; låta de narra sig, är det deras ensak. Till och med ledamöter af statsutskottet och den afdelning derinom, som i första hand behandlat frågan och närmast tagit den i betraktande, har man hört yttra, att det icke vore troligt, att jernvägen skulle komma till stånd, men att de ändå ville därför bevilja det lilla understöd, som nu är begärdt. Jag för min del åter igen anser, att, man må hafva att göra med engelsmän, eller hvilken annan som helst, man skulle, om man tillstyrkte något sådant som detta förslag, mot bättre vetande söka att narra utländingar att nedlägga kapital i ett företag, som skulle bliwa, om icke ruinerande för dem, ty de skulle väl icke deri nedlägga allt hvad de hafva, så dock förlustbringande. Detta är min enskilda uppfattning. Det kan dessutom, förefaller det mig, vara nödigt för landet att vi, som ofta behöfva uppträda såsom lånesökande på den utländska marknaden, i dylika fall visa oss måna om vår affärsheder och såmedelst bibehålla en god kredit i utlandet."

Äfven en annan talare, för närvarande ledamot af bevillningsutskottet åberopade, de förut misslyckade försöken såsom en varning att man ej på något sätt skulle synas hafva invecklat utländingar uti ett så vågadt företag, ty derigenom kunde svenska regeringen och Riksdagen förebrås att de genom förespeglingar och vackra löften lurat utländingar att teckna, aktier i företaget och på detta sätt måste landets kredit och värdighet sitta emellan. Ja, så talade man på den tiden. Då fruktade man att genom att inlocka dessa engelsmän i ett företag, hvars vinst vore tvifvelaktig, man skulle nedsätta vårt lands heder och skada dess kredit. Nu deremot, sedan vi sett, att detta företag delvis blifvit en verklighet, sedan en viktig länk af denna jernväg, den från Gellivara till hafvet, blifvit färdig, sedan Norrbotten till viss del kommit i åtnjutande af de stora fördelar, om hvilka man då talade, men hvilka man ansett såsom chimärer, som ej kunde uppstå, sedan man sett allt detta, kommer man nu och säger: I hafven lagt ned edra millioner i denna jernväg, men I skolen icke få någon ränta på dem; I skolen ej kunna begagna den jernväg, I byggt, ty vi åsätta malmen en exporttull, som gör, att det icke lönar sig att utföra densamma, I få icke transportera någon malm. Jag frågar: kan detta vara, såsom den af mig nyss anförda talaren från 1884 sade, att vara mån om landets heder? Kan det tjena till att stärka vår kredit i utlandet? Jag tror det icke. Det är därför nödvändigt, att denna kammare med bestämdhet motsätter sig detta förslag, icke blott därför att det strider mot traktaterna, utan därför att det är skadligt i och för sig sjelft såsom icke hederligt. Ja! Vi måste tillbakavisa detta

förslag som skulle nedsätta vårt lands anseende inför utlandet på det att vi må bevara vår flagga ren och att de urgamla traditionerna om svensk mannatro och heder ej må blifva ett minne blott, utan att det svenska namnet må behålla det auseende, som våra förfäder skaffat detsamma och som vi ej hafva rättighet att förspilla.

Om utförseltull å jernmalm.
(Forts.)

På dessa grunder, herr talman, är det som jag yrkar afslag å såväl utskottets hemställan som det af herr De Laval framställda förslaget.

Herr Rydin: Jag har egentligen blifvit uppkallad af den debatt, som förts angående rättigheten för Riksdagen att besluta den exporttull, som är ifrågasatt, äfvensom af det klander, som uttalats mot bevillningsutskottet, därför att det icke med ett ord omnämnt de gällande handelstraktaterna. Detta klander beror på en förblandning af betydelsen af lagstiftning och af traktat, en förblandning, som jag för min del anser vara ganska betänkelig. Hvarje stat, som älskar sin sjelfständighet, måste hålla fast sin lagstiftningsrätt. Denna kan ej utan uppoffring af sjelfständigheten genom traktater afhändas. Föremål för traktat kan endast blifva åtagandet af förpligtelse i utöfningen af någon staten tillkommande rätt. Skulle man vilja tolka den omständigheten, att man med ett land ingått en traktat rörande det sätt, hvarpå man eger utöfva en rättighet i ett visst afseende på sådant sätt, att man skall vara afhänd rättigheten att kunna lagstifta inom denna branch, så vore det en ganska vådlig tolkning. Ty då skulle man komma derhän, att man icke någonsin skulle kunna sluta en traktat, utan att man skulle anse, att utlandet vore berättigadt att lägga sig i lagstiftningen rörande de ämnen, som utgöra föremål för traktaten. Jag tror därför, att det är någon skillnad mellan sjelfva lagstiftningsakten och beslutets genomförande. Härvid kunna möta bestämmelser i annan lag, särskilda privata rättigheter, gjorda åtaganden, vare sig i traktater eller eljest, som fordra jemkning vid lagens tillämpning.

Hvad bevillningsutskottet beträffar, har det sig ålagdt att utreda de frågor, som blifvit detsamma förelagda i de särskilda motionerna. Det har dervid att yttra sig, huruvida en exporttull af den eller den beskaffenhet kan vara nyttig eller skadlig, huruvida den bör påläggas eller icke. Det är hvad bevillningsutskottet har sig ålagdt. Men utskottet har icke det ringaste med traktatsfrågan, såsom sådan att göra. Den frågan tillhör ett senare stadium; den tillhör sjelfva verkställigheten af den lag, som beslutas och icke lagstiftningen sjelf. Således har bevillningsutskottet varit fullkomligt berättigadt att förfara på det sätt det gjort, och Riksdagen är äfven berättigad, att, om den så anser riktigt, besluta exporttull å jernmalm. Hvad har då detta beslut för betydelse? Jo, det har den betydelsen, att det såsom en lagstiftningsakt af svenska Riksdagen gäller, till dess det stöter emot annans rätt, d. v. s. i förevarande fall, den som kan innehållas i de särskilda traktaterna, och då blir frågan den, huruvida beslutet kan i sin helhet genomföras på grund af dessa särskilda traktater. Detta är en fråga, som det tillkommer representanten för staten i förhållande

Om utförselstull å jernmalm.
(Forts.)

till främmande magter, eller regeringen, att afgöra. Riksdagen har icke något med den saken att göra. Den kan taga upp den, den kan låta densamma motivera sitt beslut, men Riksdagen har rättighet att fatta det beslut, som grundlagen medgifver densamma att fatta. Genomförandet af beslutet blir en annan sak.

Nu är emellertid förhållandet, att ingen som läser den franska traktaten utan särskilda kommentarier, skall kunna få i sitt hufvud, att dess 4:de paragraf, som rör behandlingen af varor som exporteras, jemförd med art. II, som omtalar de förpligtelser mot Frankrike, som böra vid utfärdande af exportförbud och exporttullar iakttagas, skall kunna tolkas på det sätt, man nu synes vilja antaga, att vi hafva afhändt oss all beslutanderätt i hvad som rör vår export. Jag anser en så beskaffad tolkning omöjlig. Ty om den vore möjlig, kunde den göras så vidsträckt, att vi icke hade någon rättighet att fatta *något* slags beslut rörande vår export, om det kunde visas, att de förhållanden, som deraf blefve en följd, skiljde sig från de förhållanden, som voro rådande, innan traktaten ingicks. Således skulle en fransman eller annan utlänning kunna lägga sig i de åtgärder, som t. ex. exportföreningen skulle vilja vidtaga, och säga, att den föreningens verksamhet gör, att förhållandena nu äro annorlunda än de varit förut. Man skulle kunna säga: vi tycka icke om denna verksamhet, vi anse den icke vara gynnsam för oss och vi åberopa oss på traktaten. Det är till följd deraf, som det är ganska betänkligt, att vi i våra förhandlingar draga in tolkningen af en traktat och dess tillämpning. Dessutom, jag upprepar det, det finnes icke någon stat, som är mån om sin sjelfständighet och heder, hvilken afhänder sig en så vigtig rättighet, som den att i och med samhällsutvecklingen få afgöra, huruvida den skall kunna stifta nya lagar och fatta nya beslut, eller hvilken låter binda sig att hålla fast under 10 år och ytterligare 10 år vid den ståndpunkt, som fans före ingående af en traktat. Således kan jag för min del icke finna, att i sjelfva traktaterna kan ligga något hinder att pålägga exporttull på jernmalm. Af det statsrådsprotokoll, som blifvit åberopadt skulle, har man sagt, framgå, att bestämmelserna i franska traktatens 4:de § hindra påläggande af exporttullar. Att två länder afsäga sig rättigheten att bestämma öfver sin régime, som det heter på franska språket, angående ländernas export, förefaller mig högst besynnerligt, och jag undrar, om icke den naturligaste tolkning af dessa bestämmelser vore den, att i afseende å de varor, hvilka intressera det ena eller andra landet, förhållandet bör vara såsom det varit förut, men att sträcka ut tolkningen så långt, att bestämmelserna skulle omfatta allt möjligt, som exporteras, tror jag vara ganska betänkligt. Jag vill emellertid icke inlåta mig på tolkning af traktaten, ty det tillhör regeringen efter öfverläggning med vederbörande. Jag tror icke heller, att Riksdagen bör närmare ingå på den frågan. Frågan är nu, huruvida exporttullen kan vara lämplig eller icke. Hvad den saken beträffar kan man hafva olika meningar. Den ene kan anse, att den skall hjälpa upp jernhandteringen och göra det möjligt för Sverige att tillgodogöra sig sina resurser, den andre kan anse den vara olämplig, såsom den siste talaren, hvilken ansåg denna tull under alla

förhållanden olämplig. Hvad jag för min del anser vara det skarpaste argument mot den föreslagna exporttullen är det, som af herr Herslow blifvit framhållet, nemligen denna tulls inverkan på det mycket omtalade bolagets ställning. Härvid vill jag dock anmärka, att man aldrig ansett sig vara förhindrad att pålägga en tull eller vidtaga en anordning, som möjligtvis kunnat drabba en eller annan enskild person; och hvad utländska magter beträffar, tänka de icke på något sätt på hvad som kan drabba andra än deras egna undersåter. Vi veta också, att oaktadt ingången traktat varor underkastats en annan behandling än den de voro underkastade vid traktaternas ingående, exempelvis tändstickor i Frankrike. Äfven veta vi, att, då det år 1881 var fråga om förlängning af den franska handelstraktaten, det från fransk sida förespeglades, att hafre, trämassa och koppar skulle vara tullfria. Men nu äro både hafre, trämassa och koppar belagda med tull. De förberedande underhandlingarne vill jag således icke tillägga någon så särdeles stor betydelse, att de böra gå öfver sjelfva traktaten.

*Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)*

Hvad nu beträffar oformälda utländska bolag, så är dermed ett särskildt förhållande. Vore det så, att de utländingar, som äro intresserade i detta bolag, hade här satt sig ned, här etablerat en industriell verksamhet och här af intresse för världsmarknaden velat göra de svenska jernmalmskatterna disponibla, då anser jag, att det vore i högsta grad orätt att hindra dem derifrån. Men att i afseende å dessa förhållanden låta kommendera sig af ett bolag, som har sitt säte utomlands, icke beröres af Sveriges lagar, gör hvad det vill och, om något går emot, ställer till väsen, det anser jag icke vara välbehänt. Huru var det med det bolag som byggde Halmstad—Nässjö jernväg? Hvilket förfärligt väsen förde icke det, därför att det vidtogs välbehöflig åtgärd till skydd för bolagets fordringsegare? Denna fullt lagliga åtgärd ansågs bevisa brist på hederlighet mot detsamma. På samma sätt kan man i afseende på andra bolag komma till korta, om man fäster afseende vid sådant. Derfor tror jag icke, att det kan anses såsom någon brist på hederlighet, om svenska Riksdagen skulle anse det vara af vigt att åsätta jernmalm en måttlig exporttull, helst det utländska bolaget fått väl stora fördelar med afseende å sjelfva jernvägsanläggningen, så att det i stället torde böra få vidkännas någon exporttull, i synnerhet då den är så låg som här är ifrågasatt. Jag anser således, att det hvarken är någon fara eller ligger någon bristande hederlighet i att åsätta denna tull. Men efter de upplysningar, som af hans excellens herr statsministern lemnats i afseende på det sätt, hvarpå regeringen anser traktaterna böra tolkas, vill jag för min del icke gå längre än herr De Laval gjort i sitt nu framställda förslag. Kammaren bör fatta det beslut, som kammaren finner vara lämpligast, och sedermera tillägga den bestämmelsen, att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att, derest detta besluts genomförande skulle stöta på hinder i afseende på gällande traktater, så att dessa då icke skulle kunna tolkas på ett för Sverige gynnsamt sätt, saken finge förfalla. Nu frågas: hvad har vållat hela historien? Har Frankrike behof af vår jernmalm, har Spanien behof af den? Nej. Intetdera landet har något slags nytta eller skada af denna exporttull. Det kan

Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)

således, på sätt herr De Laval föreslagit, blifva förhandlingar med dessa magter om exporttull på jernmalm, utan att man i detta hänseende behöfver tala om något traktatsbrott. Skulle det sedermera befinnas, att traktaterna icke medgifva en sådan tulls åsättande, så à la bonne heure! Man kan då ingenting göra åt saken. Men hvad jag anser vara af vigt är, att dessa frågor ses från sjelfva sakens synpunkt och icke formelt eller med uteslutande hänsyn till traktaternas bestämmelser. Vi nalkas nu den tidpunkt, då traktaterna skola undergå revision, och jag tror, att det under sådana förhållanden är af vigt, att Riksdagen nu, då Riksdagen fått denna fråga till sig öfverlemnad, bestämdt uttalar sig, huruvida Riksdagen vill hafva exporttull på jernmalm eller icke utan allt afseende på, om traktaterna medgifva denna tulls påläggande eller ej.

Af hvad jag nu yttrat torde framgå, att jag hufvudsakligen instämmer i hvad herr De Laval föreslagit.

Herr Husberg: Jag hade hyst den uppfattningen, att franska traktaten skulle uppfattas och erkännas såsom ett hinder för Riksdagen att nu fatta något beslut om åsättande af den föreslagna exporttullen. Jag tänkte då också, att diskussionen här skulle kunnat i hufvudsak inskränkas till att framhålla denna synpunkt; och att således efter det anförande, som hans excellens herr statsministern hade, här egentligen icke behöft blifva mycken debatt i sak. Herr De Lavals förslag har dock ändrat situationen, och den siste talaren lade kammaren särskildt på hjertat, att vid denna frågas bedömande helt och hållet bortse från handelstraktaterna. Jag skulle väl för min del kunna uttala ett eller annat tvifvelsmål, huruvida den uppfattning, den nästföregående talaren framstälde angående representationens ställning till de ifrågavarande traktaterna, är fullt berättigad. Jag kan emellertid lemna den saken å sido, ty jag vill medgifva, att, såsom saken nu stält sig, det verkligen är nödvändigt att debattera denna fråga något mera i sak än man kanske förut tänkt, och jag ber dervid att få upptaga ett par punkter, hvilka, så vidt jag hört, icke blifvit synnerligen betonade.

Först ett par ord om herr Reuterswärds motion, hvilken onekligen är den mest anmärkningsvärda i denna fråga. Herr Reuterswärd utgår från det antagandet, att de spanska jernmalmlagren snart äro uttömda, och att förhållandet snart nog lär blifva enahanda med öfriga utländska källor för jernmalmtillgång. Med detta till utgångspunkt framställer han nu ett tilltalande framtidsperspektiv. Han säger ungefär: låtom oss behålla våra malmrikedomar orörda i afbidan på den tidpunkt, då utlandets tillgångar taga slut och då Sverige ensamt kan beherska jernmarknaden; må vi icke genom export af vår malm undanskjuta den tidpunkt, då Sverige kan träda fram utan någon konkurrent, och då den inkomst, svenska staten kan taga af grufproduktionen, sannolikt skall uppgå till sina tjugo millioner om året!

Angående denna framtidsmålning vill jag blott konstatera, att utskottet har obevekligen sönderslitit den. Utskottet har icke med

ett enda ord upptagit såsom sin herr Reuterswårds förutsättning, att de utländska malmtillgångarne börja lida mot sitt slut, och utskottet har icke heller gått in på hans förslag om exportförbud, ty att den tullsats han föreslagit är liktydig med exportförbud, torde väl få anses odisputabelt. Utskottet lemnar således den tanken åt sitt värde och håller sig till något vida mindre omfattande. Härigenom har utskottet lemnat framtidsspekulationens villosamma område, och ställt sig på ett annat, der man kan operera med de fakta, som förefinnas.

Utskottet vill således icke påstå, att utlandets malmtillgångar försinat, och vill icke hafva en tull, som verkar såsom exportförbud. Nå väl, hvad blir då resultatet af den tull, utskottet föreslagit? Frågan är: hvad verkan får denna tull, sådan den nu är föreslagen? Kommer den verkligen att gagna den svenska jernhandteringen?

För min del kan jag förstå meningen hos dem, som säga, att ett absolut utförselsförbud skulle vara gagneligt för den svenska jernhandteringen, ty ett förbud mot utförsel af svensk jernmalm kunde ju sägas åstadkomma, att jernmalmen på den utländska marknaden stälde sig dyrare, hvarigenom den svenska jernhandteringen medelbart skulle vinna. Men huru skulle denna kunna hafva något gagn af den tullsats, utskottet föreslagit? Utskottet förutsätter ju, att tullen icke är högre, än att grufbrytningen framgent skulle blifva förenad med skälig vinst. Exporten af malm skule således fortgå såsom förut äfven med antagande af utskottets tullsats. Men komme exporten att fortgå på samma sätt som förut, så skulle ej heller den ifrågasatta tullsatsen få någon som helst inverkan å jernmalmens pris på den utländska marknaden. Eller tror manne någon, att utländingen betalar de svenska producenterna högre pris för deras malm, därför att dessa producenter i Sverige fått betala en exporttull på sin tillverkning. Det är gifvet, att sådant icke kan inträffa, så länge det finnes utländsk konkurrens och utländska grufvor, som bjuda ut sina malmer. Så länge denna konkurrens existerar, kan den föreslagna tullsatsen icke det ringaste höja malmpriset på den utländska marknaden. Priset är beroende på tillgång och efterfrågan, och icke ett enda öres högre pris på den utländska marknaden kan betingas deraf, att i produktionens hemland blifvit pålagd en utförselstull, en tillverkningskatt eller något dylikt. Den af utskottet föreslagna tullsatsen kan således icke höja malmpriset på den utländska marknaden och på sådant sätt verka förmånligt för vår jernhandtering, så länge det ännu finnes utländska grufvor, som konkurrera.

Nå, kan då denna tullsats verka på annat sätt? Ja, tilläfvventyrs på det sättet, att exportquantiteten minskades. Denna minskade export skulle sedermera i sin ordning öfva inflytande på malmpriset å den utländska marknaden, och malmtullen således *medelbart* blifva bestämmande för prisförhållandena å världsmarknaden. Men kan manne den af utskottet föreslagna tullsatsen medföra en minskning i malmexporten? Jag måste härvid resonnera med utskottets egna premisser. Utskottet antager, såsom sagdt, att den föreslagna tullsatsen icke skall verka hårdare, än att malmbrytningen framgent skall medföra skälig vinst. Då frågas: hvilken anledning förefinnas att inskränka

Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)

Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts.)

malmexporten, då denna i alla fall lemnar en skäligen vinst, ehuru visserligen mindre, än om tullen icke vore åsatt? Så länge grufbrytningen gifver vinst, kommer den säkerligen att bedrifvas i samma omfång som förut, ja, kanske till och med i större omfång i samma mån som affärens vinstkraft minskas. Ty det är ofta förhållandet, att, när vinsten af en affär minskas, så ökas tillverkningen; man söker på sådant sätt få fram samma vinst i quantum, som man eljest fått med en mindre produktion.

Hvilken verkan den föreslagna tullen skulle komma att utöfva på *det* bolags affärsställning, som *nu* bedrifver malmbrytningen i Gellivara, det är en annan sak, som emellertid är värd att väl uppmärksammas; men då derom redan blifvit ordadt, skall jag icke yttermera betona det.

Jag har nu i någon mån sökt följa den föregående talarens uppmaning att se frågan från saklig synpunkt. Det vore visserligen ett och annat att tillägga, men då jag har föregångare här, som jag helt enkelt kan åberopa i hvad jag för öfrigt skulle kunna säga, skall jag inskränka mig dertill. Jag hänför mig till herr Herslow både i afseende på den rättsliga sidan af frågan och i afseende på de förhållanden af internationel och rent af moralisk beskaffenhet, som spela in i denna sak, och beträffande särskildt frågans betydelse för Norrbottens landsdel ber jag få instämma i hvad herr Ström yttrat.

För min del yrkar jag afslag så väl å de i ämnet väckta motionerna som å utskottets förslag.

Med herr Husberg förenade sig herrar *Elowson*, *Sundberg* från Haparanda och *Martin*.

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Jag vill till en början försäkra, att jag icke har den aflägsnaste tanke på att jag, med hvad jag nu kan komma att yttra, skall kunna förmå någon att frångå den åsigt, som redan synes vara den afgörande inom kammaren. Men jag har begärt ordet därför att när denna fråga en annan gång återkommer — och det gör den nog — så skall det beslut, som Andra Kammaren i dag fattar, och de uttalanden, som nu göras, helt säkert åberopas. Det är för att freda mig åtminstone, som jag vill uttala några ord i frågan vid detta tillfälle, innan kammaren snart går att afslå så väl de föreliggande motionerna som utskottets betänkande.

Jag skulle för min del icke något högre önska, än att vårt lands intressen vore så väl försvarade i främmande länders representativa församlingar som hos oss utlandets intressen, hvilka här blifva så väl försvarade till och med, att det stundom synes, som om vårt eget lands intressen finge i någon mån stå tillbaka för utlandets. Jag vill icke påstå, att så är förhållandet. Långt derifrån; men så kan det verkligen förefalla, när man hör vissa uttalanden. Här har talats om, att man skall kränka Sveriges heder, visa missaktning mot regeringen, göra sig skyldig till brott mot ingångna traktater och begå jag vet icke hvilka alla stora synder, om man icke helt och hållet

afslår utskottets framställning. För mig åter synes det, som om man icke borde straffa utskottet så hårdt. Jag medgifver visserligen, att om, innan utskottet fattat sitt beslut, det haft de upplysningar, som meddelades det vid beslutets justering, betänkandet borde blifvit anordnadt än hvad det bief. Jag vill också medgifva, att om jag skulle hafva att välja mellan rent bifall till utskottets hemställan eller rent afslag derå, jag skulle vara nödsakad ställa mig på afslagssidan. Men nu finnes det ett mellanting, hvartill jag kan ansluta mig, nemligen det af herr De Laval framlagda förslaget, hvilket förslag, så vidt jag kan fatta, icke kränker traktater eller regering eller svensk heder eller någonting annat. Ett bifall till detta förslag kränker icke någon menniska; ty man säger i detsamma, att man vill nog hafva tull, men om gällande traktater lägga hinder i vägen, så vill man det icke. I sådant fall vill man att regeringen, *om regeringen finner så lämpligt*, skall söka hos vederbörande utverka medgifvande att tillämpa denna tull. Jag tycker, att det är ett så moderat förslag, att man icke kan hafva något emot det, så vida man icke är helt och hållet emot att pålägga tullen, ty då behöfver man naturligtvis icke skriva till Kongl. Maj:t, utan kan säga rent nej.

Man säger, att utländingen nedlagt mycket penningar i Norrbotten, och att man därför icke kan, utan att kränka svensk heder och ingångna traktater och hvad allt det heter, pålägga tullen. Det är för mig märkvärdigt att höra den oerhörda ömhet man visar mot utländingen. Aldrig hör man det skälet, när det är fråga om oss svenskar. Vi veta t. ex., hurusom ett bolag fått koncession att bygga jernväg på ett ställe och att bolaget der nedlagt svenska penningar och svenskt arbete i stor utsträckning. Men så fans det också andra, som ansågo sig behöfva jernväg och anlade en ny jernväg parallel med den förra, hvarigenom dessa båda jernvägar döda hvarandra. De förra koncessionsinnehafvarne, som lagt ner penningar på företaget, kunna visserligen hafva skäl att klaga, men icke bryr sig regeringen eller Riksdagen derom, ty det är endast svenska penningar, som gå förlorade. Men nu åter då det är fråga om engelska penningar, låter det, som om man vore i begrepp att kränka våra heligaste intressen.

Då jag instäuwde i herr De Lavals motion, gjorde jag det därför, att jag anser, att den export af malm, som sker med engelskt kapital, icke är af den ringaste nytta för svenskarne, utom den nytta möjligen, som kommer de arbetare, hvilka fått anställning vid malmbrytningen, till godo. Man har dock ingen garanti för, att det alltid skall vara svenska arbetare. Engelsmännen äro visst icke förhindrade att taga hvilka arbetare som helst och af hvilken nation som helst; och vi äro således icke förvissade om, att den ringa fördel, som skulle komma några svenska arbetare till godo, verkligen kommer att af dem åtnjutas. I och för sig är i alla fall den fördel, som sålunda skulle komma dem till godo, icke så synnerligen stor, ty förhållandet med dessa grufvor är icke detsamma som med de grufvor, hvilka ligga i andra delar af landet, och man behöfver många arbetare, emedan malmen ligger djupt under jordytan. I dessa norrbottniska grufvor ligger malmen deremot ofvan jord och dess tillgodogörande kräf-

Om utförselstull å jernmalm.
(Forts.)

Om utförsels-
tull å jern-
malm.
(Forts)

ver i följd deraf mindre arbete än på andra gruffält. Så vidt jag kan förstå, går ock hela vinsten till utländingen och lefves upp i utlandet. Om deremot några svenska grufvegare förtjena något, stanna penningarne i landet och komma landet till godo. Jag tycker, att då man vill befrämja exporten af en sådan råvara, är det ungefär, som om man skulle vilja skeppa ut våra skogar. Vi skulle icke söka mer på annat sätt förädla varan i Sverige, utan endast fälla omkull träden och exportera dem. Dock skulle äfven på detta sätt trävaruhandteringen gifva arbete åt många arbetare, ty endast för skogens fällande och nedforslande till hafvet fordras mycket arbete. Men ändå skulle väl ingen vilja påstå, att det vore en orätt för vårt land att exportera stockarne oarbetade; ty deras försägannde inom landet medför, att kapitalet stannar i landet, och bereder arbete åt tusentals arbetare. Enahanda skulle förhållandet vara, om äfven jernmalmen bearbetades i vårt land, äfven derigenom skulle man få mycket arbete åt våra arbetare, hvilket icke är fallet när man skickar utråvaran, på hvilken ringa arbete är nedlagdt.

När man talat om den himmelsskriande förlust, som af åsättande af exporttullen å jernmalm skulle blifva en följd för de utländingar, som nedlagt penningar på detta företag, vill jag erinra om ett annat beslut af Riksdagen, nemligen antagandet af den s. k. norrländska skogslagen. Det var många personer, som fingo lida för densamma. De hade nemligen köpt skogstrakter, der den stora skogen var afverkad, i syfte att afverka den yngre skogen. Men då kom denna lag, som bestämde, att man icke fick afverka träd annat än till vissa dimensioner, hvilka möjligen öfverstege dimensionerna på den inköpta skogen. Nog fick den, som sålde skogen, behålla köpeskillingen därför. Men han fick äfven skogen tillbaka, därför att köparen icke kunde afverka den i följd af denna lag. Men icke förefans vid densammas antagande någon ömhet mot de svenskar, som nedlagt sina penningar i nyssnämnda affärer. Nu deremot, då det gäller utländingar, är man ytterligt förskräckt för, att deras vinst skulle reduceras en liten smula mot hvad den annars skulle blifva. Jag ber att få förklara, att jag hvarken vid underskrifvandet af motionen haft eller nu har den ringaste tanke på att göra det omöjligt för det utländska bolaget att existera och fortfara med malmexporten. Men hvad jag åsyftat och fortfarande åsyftar är, att, då man låtit utländingen komma i åtnjutande af sådana rikedomar inom Sverige, bör åtminstone svenska staten hafva en liten smula med deraf och icke låta allt gå till utlandet. Nu säger väl den nästföregående talaren, att, om man beslutar exporttull på jernmalm, kommer exporten af denna vara att ökas i stället för att minskas. Men hvad inträffar då? Jo, att statens inkomster blifva ännu större, att staten får högst betydande inkomster till följd af den ökade exporten, hvaraf staten också är i stort behof. Vi behöfva ökade statsinkomster, och hvarifrån skola vi taga dem? Jo, ifrån svenska medborgare, svarar man. Här är det återigen fråga att bereda staten för framtiden högst betydande inkomster från utländingen; men det går icke an! Låt den hellre taga våra tillgångar och våra millioner, men för all del låt oss icke taga några inkomster

Om utförselstull å jernmalm.
(Forts.)

af dem; ty det skola vi taga från endast svenska medborgare. — För min del tycker jag, att man icke borde visa denna oerhörda ömhet mot utländerne. Man bör väl älska svenskarne lika mycket som utländerne. Och när man icke drager i betänkande att lägga skatter på landets egna inbyggare, hvarför skall man då tveka att beskatta äfven utlåndingen, när de drifva näring hos oss?

Nu säger man visserligen, att man på detta sätt skulle komma att förhindra malmexporten från andra malmfält inom landet. Jag är icke så hemma i den saken, att jag i fråga härom kan fälla något bestämdt omdöme. Men mig förefaller det så, att, om malmexporten får ohejdadt fortgå från Norrland, så läser den malmexport, som nu kan ega rum från öfriga delar af landet, komma att dödas; ty denna malmexport lär väl knappast kunna konkurrera med de rika malmtillgångarne der uppe.

Man skall, jag är öfvertygad derom, en dag, när man kommer till frågan om margarinen — jag ber om ursäkt för att jag nu nämner denna fråga — och vi från vår sida påstå, att margarindustriens florerande tillfogar en stor del af Sveriges jordbrukare kånbara slag, från många af dem, hvilka nu äro så rädda att göra dessa utlåndingar något för när, få höra det svaret Vi skola tillåta tillverkning inom landet af margarin och äfven införandet deraf. Det betyder ingenting; ty det är endast svenskar, och icke utlåndingar, som lida deraf. Jag har velat påminna om detta, derför att jag är fullt öfvertygad, att, när margarinförslaget kommer före, de, som nu yttrat sig mot utskottets förslag, skola framhålla just detta skäl för att afslå äfven den frågan.

En talare yttrade att, om man skulle bifalla det förslag, som här föreligger, så vore det detsamma, som om man egde många millioner, men gräfdene dem och lad stenar deröfver, för att de skulle ligga riktigt säkra. Ja, om jag gjorde mig allt det der besväret utan någon egentlig afsigt, då kunde det just vara detsamma. Men om jag skulle förvara dessa egodelar för att hafva dem sjelf och icke låta utlåndingen taga dem och resa bort med dem, då vore det väl lika bra som att välta bort stenarne och låta utlåndingen taga millionerna utan att vårt land finge den ringaste nytta af desamma.

Jag skall icke vidlyftigare yttra mig i frågan, men då jag instämmer i herr De Laval's yrkande, vill jag ytterligare betona, att genom bifall till hans förslag kan ingen påstå, att man kränker traktaterna, eller att man kränker eller visar missaktning för regeringen. Ty det är affattadt i sådana ordalag, att ingen kan med skäl påstå något sådant. Det säges, att vi vilja hafva en tull på exporterad malm, men att, derest traktaterna icke skulle tillåta en sådan tull och derest Kongl. Maj:t icke skulle finna densamma vara lämplig, att med våra önsknings finge anstå. Kongl. Maj:t eger således pröfningsrätten, och finner Kongl. Maj:t icke saken lämplig, så sker ingen framställning till de magter, med hvilka vi hafva traktater. Men om Kongl. Maj:t finner lämpligt att så göra, äro vi förvissade, att Kongl. Maj:t kommer att taga all hänsyn till våra sålunda uttalade önsknings. På det sättet har man visat all tillbörlig akt-

Om utförelse- ning för traktaterna, och man har till och med uttalat ett förtroende
tull å jern- för regeringen, med att vidtaga en sådan åtgärd, om regeringen finner
malm. en sådan vara lämplig. På dessa skäl skall jag således be att få
(Forts.) instänma i herr De Lavals yrkande.

I detta yttrande instämde herrar *Bergendahl, Lyth, Wittrock, A. V. Carlson, Björck, Petersson* i Hamra, *Erickson* i Bjersby, *Larsson* i Mörtlösa, *Anderson* i Himmelsby, *Ekeborgh, Sjöberg, Jakobson, Bexell* och *Odell*.

Som ännu åtskilliga talare anmält sig vilja afgifva yttrande i förevarande ämne och i anseende till den långt framskridna tiden, uppsköts den vidare öfverläggningen till kl. 7 e. m., och åtskilde kammarens ledamöter kl. 3,15 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.